

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNUNA GÖRE İLGİLİ YÜKLENİCİNİN
İHALEYE GİRİŞİ, YAPIM SÜRECİ VE ÇIKABİLECEK SORUNLARA ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İnş. Müh. Yüksel AYZ

HAZİRAN 2012

TRABZON

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNUNA GÖRE İLGİLİ YÜKLENİCİNİN
İHALEYE GİRİŞİ, YAPIM SÜRECİ VE ÇIKABİLECEK SORUNLARA ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ**

İnş. Müh. Yüksel AYZ

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"İNŞAAT YÜKSEK MÜHENDİSİ"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 29.05.2012
Tezin Savunma Tarihi : 15.06.2012**

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Süleyman ADANUR

Trabzon 2012

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalında
Yüksel AYZ tarafından hazırlanan

4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNUNA GÖRE İLGİLİ YÜKLENİCİNİN
İHALEYE GİRİŞİ, YAPIM SÜRECİ VE ÇIKABİLECEK SORUNLARA ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 29 / 05 / 2012 gün ve 1458 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Doç. Dr. Süleyman ADANUR
Üye :Doç. Dr. Şevket ATEŞ
Üye :Doç. Dr. Coşkun HAMZAÇEBİ

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İlgili Yüklenicinin İhaleye Girişi, Yapım Süreci Ve Çıkabilecek Sorunlara Çözüm Önerileri” konusunu kapsayan bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Devlet ekonominin lokomotifi olan yapım işlerini ihale etmekte ve sosyal politikaları bu sayede halka yansıtmaktadır. Tabi ki devlet ekonomisi ne kadar büyükse iş sayısı o kadar fazla olmaktadır. Bu durum kanun ve yönetmeliğin karışık olmasına sebebiyet vermektedir. Bu çalışmada yapım işlerinin sözleşme aşamasından sonra taahhüdün sözleşme ve eklerine göre yapım sürecinden, kabul sürecine kadar olan kısımlar ve çıkabilecek sorunlar incelenmeye çalışılmıştır.

Yasanın ve yönetmeliklerin çok olması, günden güne değişiklik arz etmesi, bu çalışmanın eksik kalan yönlerinin olmasına sebebiyet verecektir. Bu tez baz alınarak yeni gelişmeleri ele alan çalışmalar ile bu eksiklikleri kapatabilecektir.

Lisans öğreniminin ardından başlanan iş sürecinin kattığı deneyimler, karşılaşılan sorunlar ve getirilen çözümler de örnek verilerek hazırlanan bu çalışma, mezun olacak arkadaşlar başta olmak üzere özel şirketlerde devlet taahhüdünü inşa etmek için çalışan tüm meslektaşlara yol gösterici olacaktır.

Bu çalışmanın yapılmasında desteğini ve zamanını esirgemeyen, görüş ve önerilerinden yaralandığım Sayın Doç. Dr. Süleyman ADANUR’ a ve Sayın Doç. Dr. Şevket ATEŞ’ e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma boyunca yardımı alınan, destek veren tüm arkadaşlarıma, meslektaşlarıma ve çalıştığım şirket yetkililerine teşekkürlerimi sunarım.

Yüksel AYZ

Trabzon 2012

TEZ BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘‘4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İlgili Yüklenicinin İhaleye Giriş, Yapım Süreci ve Çıkabilecek Sorunlara Çözüm Önerileri’’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım. Doç. Dr. Süleyman ADANUR’ un sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, analizleri ilgili programda yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 20.06.2012

Yüksel AYZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
TEZ BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
2. İHALE KAVRAMI, İHALE KANUNU VE İHALE ÇEŞİTLERİYLE KAMU İHALE KURUMU	2
2.1. İhale Kavramı	2
2.2. İhale Kanununa Kısaca Bir Bakış.....	2
2.3. Mevcut İhale Çeşitleri	4
2.3.1.. Teklif Sunuluşuna Göre İhale Çeşitleri	4
2.3.2 Bedelin Ödenme Şekline Göre İhale Çeşitleri.....	7
2.4. KİK Hakkında Bilgilendirme	8
3. İHALEYE GİRİŞ VE İHALE SÜRECİNİN YÖNETİLMESİ	12
3.1. İşin İhaleye Çıkış Süreci.....	12
3.2. Dosya Alınma Süreci.....	15
3.3. İhaleye Hazırlanış Süreci (Teklif Hazırlama Süreci).....	17
3.4. Tekliflerin Sunulma ve İhale Süreci	19
3.5. Tekliflerin Değerlendirme Süreci.....	19
3.6. Sözleşme ve Yer Teslimi	22
3.7. Yer Teslimi Sonrası İş Yapılma Süreci	24
3.8. İlave İmalatlar Süreci % 10	27
3.9. Geçici Kabul Süreci.....	27
3.10. Kesin Kabul Süreci.....	31
4. İHALEYE GİRİŞ VE İŞ SÜRESİNCE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	33
4.1. İşin İhaleye Çıkış Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri.....	33
4.2. Dosya Alınma Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri.....	35
4.3. İhaleye Hazırlanma Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri.....	36
4.4. Teklifin Sunulmasında Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri	37
4.5. Teklifin Değerlendirme Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri	39

4.6.	Sözleşme ve Yer Tesliminde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	45
4.7.	Yer Teslim Sonrası İş Yapılma Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri	47
4.8.	İlave İmalatlar Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri.....	49
4.9.	Geçici Kabul Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri.....	51
4.10.	Kesin Kabul Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri.....	52
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	53
6.	KAYNAKLAR	55

ÖZGEÇMİŞ

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNUNA GÖRE İLGİLİ YÜKLENİCİNİN İHALEYE GİRİŞİ, YAPIM SÜRECİ VE ÇIKABİLECEK SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yüksel AYZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Süleyman ADANUR
2012, 56 Sayfa

Bu tez çalışmasında kamu ihaleleri ile devlete iş yapacak özel firmaların işin yapım aşamaları anlatılmaktadır. Bu aşamalarda yüklenicinin karşılaşılabileceği sorunlara ve çözüm önerilerine değinilmiştir. Çalışma süresince farklı kamu ihaleleri ve yapım incelenmekte, yüklenici firmanın karşılaşılabileceği sorunlara çözüm önerileri getirilmektedir. Çalışma içeriğinde idarece işin ihaleye çıkışı ile birlikte ihale seçiminde yaklaşık maliyet hazırlanmasında sözleşme yapım ve işin tesliminde birçok sorunun göz ardı edildiği gözlenmektedir. Günümüzde kamu ihalelerinde eşit rekabet ortamının oluşabilmesi için idarelerin tüm ihale sürecini denetleyen bir birim oluşturması gerektiği ve bu birimin ihaleyi yöneten idareden bağımsız olması gerektiği düşünülmektedir. Kamu ihalelerinde ortaya çıkan sorunlar gün geçtikçe artmakta ve çözümleri zorlaşmaktadır. Sonuç olarak bu sorunlar kaliteyi düşürmekte ve süreci uzatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu İhaleleri, Yüklenici Firma, İhaleye Çıkış, Yaklaşık Maliyet Hazırlanması, İhale Sürecini Denetleyen Birim

Master Thesis

SUMMARY

THE INTERESTED CONTRACTOR'S PARTICIPATION IN A TENDER, BUILDING
PROCESS AND SOLUTION SUGGESTIONS FOR THE POSSIBLE PROBLEMS
ACCORDING TO THE LAW NO 4734 GOVERNMENT CONTRACTS LAW

Yüksel AYZ

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Civil Engineering Graduate Program
Supervisor: Assistant Prof. Süleyman ADANUR
2012, 56 Pages

In this study the business stages of private firms carrying out work for the government via government contracts are mentioned .The problems faced by the contractors and the solution suggestions are dealt with accordingly. Throughout the study different government contracts and buildings are analyzed and the solutions for the problems came up against by the contractor firms are put forward. In the content of the study it is observed that with the administrators' participation in tender many problems related to the choice of contract, making out the approximate cost, treaty, building and the delivery of the work are ignored. At the present day it is believed that administrators are to establish an agency to check all the process of contracts and make sure this agency is independent of administrators managing the process so that a truly competitive climate is set up. The problems arising in the government contracts are increasing day by day while finding out solutions is getting hard. As a result these problems either decrease the quality or extend the process.

KeyWords: Government Contracts, Contractor Firm, Participation in a Tender, Making Out the Approximate Cost, Supervising Agency of the Process of Contracts

1. GENEL BİLGİLER

1.1 Giriş

İdareler, bu kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.

Kamu harcamalarının etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi hem kamu tasarruflarına olumlu katkıda bulunacak hem de vergi mükelleflerinin parasının gerçek değerinde harcanmasına ve dolayısıyla ekonomide kaynakların optimal olarak tahsis edilmesine yardımcı olacaktır.

Günümüzde kamu ihalelerinde eşit rekabet ortamının oluşabilmesi için idarelerin ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun ihale aşamaları kadar işin yapım sürecini de değerlendirmesi ve çıkabilecek sorunların çözümünü araştırması gerekmektedir. İnşaat sektöründe her geçen gün daha büyük ve karmaşık projeler çizilmektedir. Bu projelerin yapımına ilk karar verilmesinden itibaren tüm sürecin kontrol edilmesi ve amacına uygun binalar inşa edilmesi ihale kavramının en önemli kuralı olmalıdır.

İnşaat sektörü ülke gündeminde, dikkatleri üzerinde toplayan bir özelliğe sahip bulunduğundan, dinamizmimizi kaybetmeden sürdürülebilir bir tempo ile kendimizi yenilememizin gereği açıktır. Bu doğrultuda, dünyadaki gelişmeleri de izleyebilen bir yapıya kavuşmamızın önemi, daha da artmaktadır. Diğer bir ifade ile sadece Avrupa Birliği ile olan gelişmeleri değil, tüm dünya faaliyetlerini takip etmemiz gerekmektedir.

Ülkemizde uygulanmakta olan 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun yapım işleri ihaleleri uygulamalarındaki karşılaşılan problemleri tespit etmek ve bu tespitlere yönelik çözüm önerileri sunmak bu çalışmanın esas amacını teşkil etmektedir.

Özel Sektöründe görev alacak arkadaşlarımızihaleye hazırlanış, işin alınması ve yapılması sürecinde karşılaşılabilecekleri sorunlar karşısında ne yapmaları gerektiği ve önceden hazırlıklı olmalarını sağlamak bu çalışmanın diğer bir amacıdır.

2. İHALE KAVRAMI, İHALE KANUNU VE İHALE ÇEŞİTLERİYLE KAMU İHALE KURUMU

2.1. İhale Kavramı

İhale basit olarak bir işin, birçok istekliden şartlara en uygun teklifte bulunana verilmesi olarak tanımlanabilir.İhalelerde açıklık ve rekabetin sağlanması dolayısıyla, devletin menfaatinin korunması için; devlet tarafından destek gören alım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin hak ve taşıma işlerinde bu ihale esasları kullanılır.İhalelerde, ihalenin şeklini, türünü ve şartlarını belirleyen bir "İhale Yetkilisi ve İhale Birimi" bulunur.

2.2. İhale Kanununa Kısaca Bir Bakış

Maliye Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından 20.04.1999 tarihinde başlatılan müşterek çalışmalar sonucunda hazırlanan tasarı ve gerekçesi TBMM'ye sunulmuştur. TBMM'de yapılan görüşmeler sonucunda 01.01.2003 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 04.01.2002 tarihinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kabul edilmiştir.

- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu; mal, hizmet ve yapım işlerinin alımı için kullanılır. Devletin satım ve kiralamaları 2886 sayılı kanuna tabidir.
- Mal, hizmet ve yapım olmak üzere 3 çeşit alım türü vardır.(Yemek hazırlama ve dağıtım hizmet alımına girer.)
- İhale süreci sözleşmenin imzalanması ile tamamlanır.

İdareler, bu kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.

Aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işleri bir arada ihale edilemez.

Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünemez.

Bu kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir. Diğer ihale usulleri kanunda belirtilen özel hallerde kullanılabilir.

Ödeneği bulunmayan hiçbir iş için ihaleye çıkılamaz.

Süreklilik arz eden mal ve hizmet alımları için bir önceki mali yıl sona ermeden

ihaleye çıkılabilir.

İhale komisyonu en az 5 ve tek sayıda kişiden oluşur, ihale yetkilisi komisyona üye olamaz, komisyon üyelerinden 2' si alım yapılacak konunun uzmanı olmalıdır, idarede uzman yoksa başka idareden talep edilir. Komisyon eksiksiz toplanır, çekimser kalınmaz, karşı oy kullanan üyeler bunu gerekçeleri ile belirtir. Her üye için bir yedek üye belirlenir. Üyelerden biri komisyona katılmadığında yerine belirlenen yedek katılmalıdır. (Örn: personel müdürü hastaneye kaldırıldı yerine belirlenmiş olan yedek üye girer, personel müdür vekili değil)

Komisyon başkanını ihale yetkilisi belirler.

İhale yapılmadan evvel her tür fiyat araştırması yapılarak yaklaşık maliyet belirlenir, yaklaşık maliyet hesabında KDV dikkate alınmaz. Yaklaşık maliyetin gizliliği esastır, ilânlarda açıklanmaz, ihale süreci ile resmi olarak ilişkisi olmayan herkesten gizli olmalıdır. İhaleye katılmak için kesinleşmiş vergi ve sosyal güvenlik borcu bulunmamalıdır. Haziran 2004 'te yapılan değişiklik ile borcu yoktur yazısı yerine borcunun olmadığına dair bir taahhütname vermek yeterlidir. İhale üstünde kalan kişi sözleşme imzalanmadan evvel bu durumda olmadığına dair belgeyi idareye ibraz etmek zorundadır[6].

İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin her türlü özelliğini belirten idari ve teknik şartnamelerin idarelerce hazırlanması esastır. İşlerinin teknik kriterlerine teknik şartnamede yer verilir

Belli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürün belirtilemez ve belirli bir marka veya modele yönelik özellik ve tanımlamalara yer verilemez. İllâ bir marka model belirtilecekse yani başka türlü açıklamaya kapasiten yetmiyorsa “veya dengi” ibaresinin eklenmesi gerekir.

İlân Süreleri; yaklaşık maliyet eşik değerlere eşit ya da büyük ise...

Açık ihale de -----40 gün

Belli İsteklilerde ---14 gün

Pazarlıkta-----25 gün

Yaklaşık maliyet eşik değerden küçük ise belli miktarlara göre 7,14 ve 21 günlük ilân süreleri belirlenmiştir.

Ortak girişimler şirketler birliği ve iş ortaklığı olarak toplam 2 şekilde ortaya çıkar. İş ortaklığında iki ortak tamamen birleşmiştir, idarenin karşısında tek bir istekli gibidir. Bütün hak ve sorumluklar eşittir. Konsorsiyumlar ise işin belli kısımlarını belli isteklinin

yapacağı şeklindeki oluşumlardır. Her biri kendi kısmından sorumludur, bunun için idarenin muhatap olacağı bir koordinatör ortak belirlenir. İş ortaklıkları her türlü ihaleye katılabilecekken konsorsiyumların ihaleye teklif verip veremeyecekleri idarece belirlenir ve dokümanlarda açıklanır.

İşin özelliği gereği işin kısımları alt yükleniciye yaptırılabilir. Alt yüklenici tabiri halk arasındaki taşerondur. İstekliden taşeronların listesi ve hangi işlerde çalışacakların ilgili bilgi sözleşmeden evvel istenebilir. Neticede taşeron olsa da olmasa da sorumluluk isteklinindir. "Ben bu işi taşerona yaptırmıştım o yanlış yapmış" vs.. gibi sebepler ileri süremez.

İdare gerekli görürse ihaleye son teklif verme saatinden önce ihaleyi iptal edebilir. Bu durumda iptal sebebi belirtilerek ilân edilir. O zamana kadar teklif vermiş olan varsa onlara da yazı ile bildirilir ve teklif zarflarına el sürülmeden (açılmadan) iade edilir. İhaleyi iptal etti diye istekliler idareye her hangi bir hak talebinde bulunamaz.

2.3. Mevcut İhale Çeşitleri

2.3.1. Teklif Sunuluşuna Göre İhale Çeşitleri

İdarelerce mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinde aşağıdaki usullerden biri uygulanır:

- Açık İhale Usulü.
- Belli İstekliler Arasında İhale Usulü.
- Pazarlık Usulü.

İşin gereğine göre bu usullerden hangisinin uygulanacağı bu kanun hükümlerine uyularak idarelerce tespit edilir.

Açık İhale Usulü: Açık ihale usulü, bütün isteklilerin teklif verebildiği usuldür.

Belli İstekliler Arasında İhale Usulü: Belli istekliler arasında ihale usulü, yapılacak ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda idarece davet edilen isteklilerin teklif verebildiği usuldür. İşin özelliğinin uzmanlık veya yüksek teknoloji gerektirmesi nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi bu usule göre yaptırılabilir.

Bu usule göre yapılacak ihalelerde adayların başvurularını hazırlayabilmeleri için en az yirmi beş gün süre tanınarak ön yeterlik ilânı yapılır.

10'uncu maddeye uygun (Bakınız.4734 sayılı Kamu İhale Kanunu) olarak belirlenen ve ön yeterlik dokümanı ile ön yeterlik ilânında belirtilen değerlendirme ölçütlerine göre adayların ön yeterlik değerlendirmesi yapılır. Belirtilen asgari yeterlik koşullarını sağlayamayanlar yeterli kabul edilmez.Yeterli olduğu tespit edilen bütün adaylara tekliflerini hazırlayabilmeleri için en az kırk gün süre verilerek ihaleye davet mektubu gönderilir.

Ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda yeterli bulunmayan adaylara da yeterli bulunmama gerekçeleri yazılı olarak bildirilir. İşin niteliğine göre rekabeti engellemeyecek şekilde 10. maddeye uygun olarak belirlenen ve ihale dokümanı ile davet mektubunda belirtilen değerlendirme kriterlerine göre tekliflerin değerlendirmesi yapılarak ihale sonuçlandırılır. İhaleye davet edilebilecek aday sayısının beşten az olması veya teklif veren istekli sayısının üçten az olması halinde ihale iptal edilir.

Teklif veren istekli sayısının üçten az olması nedeniyle ihalenin iptal edilmesi durumunda, ihale dokümanı gözden geçirilerek varsa hatalar ve eksiklikler giderilmek suretiyle, ön yeterliği tespit edilen bütün istekliler tekrar davet edilerek ihale sonuçlandırılabilir.

Pazarlık Usulü:Aşağıda belirtilen hallerde pazarlık usulü ile ihale yapılabilir:

- a. Açık ihale usulü veya belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılan ihale sonucunda teklif çıkmaması.
- b. Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması.
- c. Savunma ve güvenlikle ilgili özel durumların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması.
- d. İhalenin, araştırma ve geliştirme sürecine ihtiyaç gösteren ve seri üretime konu olmayan nitelikte olması.
- e. İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan nitelikte belirlenememesi.

(b) ve (c) bentlerinde belirtilen hallerde ilân yapılması zorunlu değildir. Ancak, bu bentlere göre yapılacak ihalelere en az üç istekli davet edilmelidir.

İlân yapılacak hallerde, ilânda ihale konusu alanda faaliyet gösteren ve idarece yeterliği tespit edilen adaylar ile görüşme yapılacağı belirtilir. Gerek ilân yapılan gerekse

ilân yapılmayan hallerde, sadece idare tarafından 10 ‘uncu maddeye uygun olarak belirlenen ve ihale dokümanında belirtilen değerlendirme ölçütlerine göre yeterliği tespit edilenler ile görüşme yapılır.

İstekliler, öncelikle ihale konusu işin teknik detayları ve gerçekleştirme yöntemleri gibi hususlarda fiyatı içermeyen ilk tekliflerini sunar. İdarenin ihtiyaçlarını en uygun şekilde karşılayacak yöntem ve çözümler üzerine ihale komisyonu her bir istekli ile görüşür. Teknik görüşmeler sonucunda şartların netleşmesi üzerine bu şartları karşılayabilecek isteklilerden, gözden geçirilerek şartları netleştirilmiş teknik şartnameye dayalı olarak, fiyat tekliflerini de içerecek şekilde son tekliflerini vermeleri istenir.

(a), (b) ve (c) bentlerine göre yapılacak ihalelerde, verilen son teklifler üzerinde fiyat görüşmesi yapılarak ihale sonuçlandırılır.

(a), (d) ve (e) bentlerine göre yapılacak ihalelerde teklif veren istekli sayısının üçten az olması halinde ihale iptal edilir.

Doğrudan Temin: Doğrudan temin usulü alımlarda kullanılan bir usul olarak kanunun 22’inci maddesinde açıklanmıştır. Ancak ihale usulleri arasında sayılmamıştır.

Aşağıda belirtilen hallerde ihtiyaçların ilân yapılmaksızın doğrudan temini usulüne başvurulabilir:

- a. İhtiyacın sadece gerçek veya tüzel tek kişi tarafından karşılanabileceğinin tespit edilmesi.
- b. Sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması.
- c. Mevcut mal, donanım, teknoloji veya hizmetlerle uyumun ve standardizasyonun sağlanması için ilk alımı izleyen üç yıl içinde ihtiyaç duyulan yedek parça, ek malzeme veya hizmetin ilk alım yapılanın dışında başka gerçek veya tüzel kişiden temin edilememesi.
- d. İdarelerin 5 milyar Türk Lirasını aşmayan ihtiyaçları. (Her yıl bütçe kanun ile değişir.)
- e. İdarelerin ihtiyacına uygun taşınmaz malın alımı veya kiralınması.

(a), (b) ve (c) bentlerine göre, tekliflerin hazırlanması için yeterli süre tanınmak suretiyle davet edilecek istekli ile idarenin ihtiyaçlarını en uygun şekilde karşılamak amacıyla teknik şartlar ve fiyat üzerinde görüşme yapılarak ihtiyaçlar temin edilir.

(d) bendinin uygulanması halinde, ihale komisyonu kurulmadan ve teminat alınmadan ihale yetkilisince görevlendirilecek kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilir. Bu bent gereğince temin edilen ihtiyaçlara ilişkin olarak

hazırlanan sözleşmelerin notere onaylatılması ve tescil ettirilmesi zorunlu değildir. (e) bendinin uygulanması halinde de, piyasada fiyat araştırması yapılması zorunludur.

2.3.2. Bedelin Ödenme Şekline Göre İhale Çeşitleri

İnşaat işlerinde genellikle yatırım maliyeti büyük ve tamamlanma süreci uzundur. Bu nedenle inşaat bedeli yükleniciye işin başında ya da iş bittikten sonra verilmemekte; işin gerçekleştirilme aşamasında belirli aralıklarla ve belirli miktarlarda ödenmektedir. Bu ödemelerin yapılış şekline göre de ihaleler çeşitli isimler almaktadır. İşin hangi yöntemle yapılacağı belirlenmesi hem mal sahibi hem de yüklenici için önemli olmaktadır. Çünkü inşaat sözleşmeleri düzenlenirken, ihale türünün gerektirdiği açıklama ve kararların sözleşmeye konulması gerekmektedir. Aşağıda, inşaat bedelinin ödenme şekline göre değişen ihale çeşitleri özetlenmiştir.

Birim Fiyat Usulü İhale: Bu ihale yönteminde, yapılan işlerin bedeli belirlenirken, söz konusu işlerin birim fiyatları esas alınmaktadır.

Yükleniciye yapılacak ödemenin tutarı belirlenirken, önce o dönemde yapılmış olan işlerin miktarı belirlenmekte (metrajı çıkartılmakta); sonrada her bir iş kendi birim fiyatı ile çarpılmakta ve bulunan sonuçlar toplanmaktadır. Örneğin; bir ödeme döneminde yüklenici,

A m3 kazı, B m beton, C m taş duvar, işi yapmış ve bu işlerin birim fiyatı sıra ile a,b,c ise yapılacak ödeme (K), aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$K=(A \times b)+(B \times b)+(C \times c)+(D \times d)$$

Bu ihale çeşidinde birim fiyatlar sabit kalmakta, fakat metrajlarda değişiklik ve anlaşmazlıklar ortaya çıkabilmektedir.

Anahtar Teslimi Usulü İhale: Bu ihale yönteminde mal sahibi ile yüklenici inşa edilecek yapının toplam fiyatı üzerinden anlaşmaktadırlar. Yüklenici ek bir talepte bulunmadan işi, proje, şartname ve sözleşmesine göre tamamlamayı taahhüt etmektedir. İşin sözleşmesinde, inşaat için öngörülen toplam bedelin inşaatı hangi aşamalarında ve ne miktarlarda ödeneceği belirtilmektedir. Örneğin; temel bitince inşaat bedelinin% 10'u, duvarlar örülünce %12'si vb. şekilde bir ödeme planı belirlenerek sözleşmeye konmaktadır. Fakat genellikle proje hatalarının çokluğu veya amacına uygun projelerin yapılmamasından dolayı ilave imalatlar ortaya çıkabilmektedir.

Maliyet + Kâr Usulü İhale: Bu ihale yönteminde, yükleniciye yapılacak ödemeler belirlenirken, işin maliyetine, maliyetin belirli bir yüzdesi kadar kâr eklenmesi

öngörülmektedir. Örneğin; kâr oranı %15 öngörülmüş ve yüklenicinin yapmış olduğu işlerin maliyeti 10.000 TL olarak belirlenmişse, yükleniciye yapılacak ödeme, $10000 + (10000 \times \% 15) = 11.500$ TL olarak hesaplanmaktadır. Dolayısıyla, bu ihale şeklinde, üretim maliyeti belirlenirken hangi giderlerin maliyete dâhil edileceği ve bunların nasıl belgeleneceği ile kâr oranının ne kadar olacağını belirlemek önemli olmaktadır. Bu nedenle, inşaata başlanılmadan önce taraflar arasında bu hususların açıklığa kavuşturularak sözleşmeye konulması gerekmektedir.

Maliyet + kâr usulü ihalede, kâr oranı önceden belirlenmiş olduğundan, maliyeti azaltarak kârı artırma yönündeki eğilimlerin önüne geçilmiş olmaktadır. Ancak, yüklenici kârı, maliyetin bir yüzdesi olarak belirlendiğinden, kâr miktarını artırmak amacıyla suni maliyet artışlarına neden olacak gereksiz harcamalar yapma eğilimi ve malzeme israfı artabilmektedir. Bu nedenle, bu tür ihalelerin sözleşmeleri düzenlenirken söz konusu olumsuzlukları en aza indirecek önlemlerin düşünülmesi gerekmektedir.

2.4. KİK Hakkında Bilgilendirme

A- Kurumun Yapısı

4734 sayılı Kanunun Türk idari sistemine ihale alanında düzenleme yapma ve ihalelere ilişkin itirazın şikayet başvurularını inceleme yetkisi verilen Kamu İhale Kurumunun kurulmuş olmasıdır.

Kamu İhale Kurumu Türk idari teşkilat yapısı içerisinde yeni organizasyonlar olarak görülen “bağımsız idari otoriteler” arasında sayılmaktadır. Kamu İhale Kurumu’nun en önemli özelliklerinden biri, yargı mercilerinin olduğu gibi bağımsız olması, hiçbir makam ve merciden emir ve talimat almamasıdır. Kurumun bağımsız olmasının doğal sonucu olarak herhangi bir bakanlığa bağlı değildir. 4734 sayılı Kanunun 53’üncü maddesinde kurumun Maliye Bakanlığı ile “ilişkili” olduğu ifade edilmiştir. Kurumun bağımsızlığının bir diğer unsuru da kurul kararlarının yerindelik denetimine tabi tutulamamasıdır. Kurumun merkezi Ankara olup, taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Kurum idari ve mali özerkliğe sahip olup kamu tüzel kişiliğine haizdir.

Kurumun gelirleri Kanunda sayılmış olup kanun kuruma özel gelirler tahsis etmiştir.

Kurum yapısal olarak iki farklı organdan oluşmaktadır:

- a. Başkanlık ve Hizmet Birimleri
- b. Kamu İhale Kurulu

Başkanlık ve Hizmet Birimleri Kurumun idari organdır ve kurumun idari işleyişi ile ilgili işlemleri yerine getirir. Kurumun hizmet birimleri, kurumun görev ve yetkilerinin gerektirdiği sayıda daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanmış ana hizmet birimleri, danışma birimleri ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşur. Daire başkanlarının ataması başkanın önerisi üzerine kurul kararı ile diğer personelin ataması ise başkan tarafından yapılır.

Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, kamu ihale uzman ve uzman yardımcılarında oluşan meslek personeli ve diğer personel eliyle yürütülür. Bunlar, sözleşmeli olarak istihdam edilir.

Kurumun karar organı Kamu İhale Kurulu biri başkan olmak üzere on üyeden oluşur.

Kamu İhale Kurulu üyeleri; Maliye Bakanlığı'nca önerilecek iki kişi, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nca önerilecek üç kişi, Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu, Bakanlık ile Danıştay ve Sayıştay Başkanlıklarınca önerilecek birer kişi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu tarafından kamu alımları ile ilgili meslek gruplarından önerilecek birer kişi olmak üzere Bakanlar Kurulu'nca atanır. Bakanlar Kurulu, atanan üyelerden birini Başkan olarak görevlendirir. Kurul Başkanı, kurumun da başkanıdır. Üyelerden biri kurul tarafından ikinci başkan olarak seçilir. Kurul üyelerinin görev süresi beş yıldır. Bir üye bir defadan fazla seçilemez. Kurul üyelerinin görev süresi dolmadan görevlerine son verilemez.

B- Kurumun Görev ve Yetkileri

- Kamu İhale Kurumu' nun görevleri 4734 sayılı Kanunun 53'üncü maddesinde dokuz başlık altında toplanmıştır.
- İhalenin başlangıcından sözleşmenin imzalanmasına kadar olan süre içerisinde idarece yapılan işlemlerde 4734 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olmadığına ilişkin şikâyetleri inceleyerek sonuçlandırmak.
- 4734 sayılı Kanuna ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa ilişkin bütün mevzuatı, standart ihale dokümanlarını ve tip sözleşmeleri hazırlamak, geliştirmek ve uygulamayı yönlendirmek.
- İhale mevzuatı ile ilgili eğitim vermek, ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak.
- Yapılan ihaleler ve sözleşmelerle ilgili kurum tarafından belirlenen şekilde bilgi toplamak, adet, tutar ve diğer konular itibariyle istatistikler oluşturmak ve

yayımlamak.

- Haklarında ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilenlerin sicillerini tutmak.
- Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak.
- İhale ilânları ile ilgili esas ve usulleri düzenlemek, basılı veya elektronik ortamda Kamu İhale Bültenini yayımlamak.
- Yerli isteklilerin, yabancı ülkelerde açılan ihalelere katılmalarına engel olduğunun tespit edilmesi halinde, bu uygulamanın yapıldığı ülkenin isteklilerinin de, bu kanun kapsamında yapılan ihalelere katılmalarının önlenmesine yönelik tedbirlerin alınmasını ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamak üzere Bakanlar Kurulu'na teklifte bulunmak. Kurum 4734 sayılı Kanunun ilk şeklinde "iddiaların incelenmesi" kapsamında itirazın şikâyet niteliğinde olmayan başvuruları da inceleyebiliyorken bu yetkisi 5812 sayılı Kanunla kaldırılmıştır.
- Kurumun yıllık bütçesi ile kesin hesabını ve yıllık çalışma raporlarını hazırlamak, Kurum bütçesinin uygulanmasını, gelirlerin toplanmasını ve giderlerin yapılmasını sağlamak. Belirtilen görev ve yetkileri dahilinde Kamu İhale Kurumu düzenleyici ve denetleyici işlevi ile Türkiye'de sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için "ekonomik ve sosyal bir politika aracı olarak" önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca bu çerçevede kurum özel sektör temsilcileri tarafından, siyasetten bağımsız yapısı ile mali disiplinin devamı ve rekabet ortamının sağlıklı ve düzgün işlemesi için önemli bir idari organ olarak görülmektedir.

Düzenleme faaliyetleri kapsamında Kamu İhale Kurumu, Kamu İhale Kanununa ilişkin uygulama yönetmelikleri, tip şartnameler, tip sözleşmeler ve standart formlar hazırlamıştır.

C- Kurulun Çalışma Usulü

Kurul, başkanın veya başkanın bulunmadığı durumda ikinci başkanın çağrısı üzerine üye tam sayısı ile toplanır ve çoğunlukla karar alır. Oyların eşit olması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta kabul edilir. Kurul üyeleri çekimser oy kullanamaz. Kurul üyeleri oy ve kararlarından sorumludur. İzin, rapor, görevlendirme veya boşalan üyeliğe henüz atama yapılmaması hallerinde en az yedi üye ile toplanılabilir.

Kurul üyeleri, kendilerini ve üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları ile evlatlıklarını ilgilendiren kararlarla ilgili toplantı ve oylamaya katılamaz.

D- Kurumun Türk İdare Teşkilatındaki Yeri;

Bağımsız idari otorite ya da üst kurul olarak adlandırılan Kamu İhale Kurumu' nun, Türk idare teşkilatındaki yeri doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bazı yazarlar idari niteliğini dikkate alarak tereddütsüz olarak bağımsız idari otoritelerin idare teşkilatına dahil olduklarını savunmaktadırlar. Diğer bazı yazarlar ise bağımsız idari otoritelerin tümünün ayrı kamu tüzel kişisi olarak kurulmaları sebebiyle kamu tüzel kişisi ve idari kuruluş olarak görülmelerinin doğal olduğunu söylerken, hiyerarşi ve vesayet gibi denetime tabi olmamaları yani bağımsızlıkları sebebiyle bütün olan idare içinde özel bir yere sahip olduklarını belirtmektedirler.

3. İHALEYE GİRİŞ VE İHALE SÜRECİNİN YÖNETİLMESİ

3.1. İşin İhaleye Çıkış Süreci

Kamu alımının konusu ise mal alımı, hizmet tedariki ve yapımdan oluşur. Mal, satın alınan her türlü ihtiyaç maddeleri ile taşınır ve taşınmaz mal ve haklardır.

Hizmet, bakım ve onarım, taşıma, haberleşme, sigorta, araştırma ve geliştirme, muhasebe, piyasa araştırması ve anket, danışmanlık, mimarlık ve mühendislik, etüt ve proje, harita ve kadastro, imar uygulama, her ölçekte imar planı, tanıtım, basım ve yayım, temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, toplantı, organizasyon, sergileme, koruma ve güvenlik, meslekî eğitim, fotoğraf, film, fikrî ve güzel sanat, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmetler ile yazılım hizmetlerini, taşınır ve taşınmaz mal ve hakların kiralanması ve benzeri diğer hizmetlerdir.

Yapım ise, mal ve hizmetlerden oluşmakla birlikte kanuna uygun olarak saymak gerekirse; bina, karayolu, demiryolu, otoyol, havalimanı, rıhtım, liman, tersane, köprü, tünel, metro, viyadük, spor tesisi, alt yapı, boru iletim hattı, haberleşme ve enerji nakil hattı, baraj, enerji santrali, rafineri tesisi, sulama tesisi, toprak ıslahı, taşkın koruma gibi her türlü inşaat işleri ve bu işlerle ilgili tesisat, imalat, nakliye, tamamlama, büyük onarım, restorasyon, çevre düzenlemesi, sondaj, yıkma, güçlendirme ve montaj işleri ile benzeri yapım işleridir.

Tedarikçi, mal alımı ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişileri veya bunların oluşturdukları ortak girişimlerdir.

İstekli, mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesine teklif veren tedarikçi, hizmet sunucusu veya yapım müteahhidi anlamına gelmektedir.

Yüklenici, üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanan istekliyi, idare ise ihaleyi yapan kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşları ifade etmektedir.

Teklif, 4734 sayılı Kanun kapsamında yapılacak ihalelerde isteklinin idareye sunduğu fiyat teklifi ile değerlendirmeye esas belge ve bilgileri ifade etmektedir.

4734 sayılı Kanun ile getirilen yeni kavramlardan birisi de yaklaşık maliyettir. Bu kavram 2886 sayılı Kanundaki muhammen bedel kavramının karşılığı olsada bazı farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların en önemlisi ise yaklaşık maliyetin gizli olmasıdır. Yaklaşık maliyet, ihalenin hiçbir aşamasında açıklanamaz. Yaklaşık maliyet,

sadece ihalenin hazırlanması ve sonuçlandırılmasında görev alanlar ile ihale yetkilisi tarafından bilinecektir. Katma Değer Vergisi hariç olarak belirlenecek olan yaklaşık maliyet, gizli tutulduğu için muhammen bedel mahiyetinde bulunmamaktadır.

4734 sayılı Kanunda yaklaşık maliyetin kullanıldığı durumlar şunlardır:

- İhale ilânının süresi ve ilân şeklinin tespit edilmesinde,
- Verilen tekliflerin aşırı derecede düşük olup olmadığının tespitinde,
- Yabancı isteklilerin katılabilecekleri ihalelerin tespiti ve yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanıp uygulanmayacağına belirlenmesinde,
- İhale konusu iş için temin edilecek ödenek tutarının belirlenmesinde, yaklaşık maliyet kullanılmaktadır.

4734 sayılı Kanunun 9'uncu maddesinde "Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi yapılmadan önce idarece, her türlü fiyat araştırması yapılarak Katma Değer Vergisi hariç olmak üzere, yaklaşık maliyet belirlenir ve dayanaklarıyla birlikte bir hesap cetvelinde gösterilir." denilmektedir. Uygulamalardan görüyoruz ki; tatbikatta en önemli sorunlardan birisi yaklaşık maliyetin idarelerce doğru tespit edilmemesidir. Yaklaşık maliyetin tespiti ihale işlemlerinin ilk aşamalarından birisi olmakla beraber, idarelerin gerçekleştireceği diğer iş ve işlemlerle doğrudan bağlantılı ve sonuca etkili bir unsur olması nedeniyle ihalelerin sağlıklı sonuçlanması açısından ciddi öneme sahiptir. Kanunun özellikle aşırı düşük tekliflerin sorgulanması, ihale yetkilisince ihalenin sonuçlandırılması, ihaleden beklenen işin yapılabilirliğinin tespit edilmesi ve eşik değerlerle ilgili ilân ve diğer hükümlerin uygulanabilmesi yaklaşık maliyetin tespitiyle doğrudan ilişkilidir.

Kanunun temel mantığı idarelerce tespit edilen yaklaşık maliyetler üzerine kurulmuştur. Bu nedenle, kurum tarafından çıkarılan ikincil mevzuatla yeni ihale sisteminin ruhuna uygun bir yaklaşık maliyet sistemi getirilmiştir. 2886 sayılı Kanun ise daha çok eksiltme üzerine kurulmuş olduğundan ihaleyeteklif verecek kişiler hiçbir rasyonel çalışma yapmadan, idarelerce keşif bedeli üzerinden çıkarılmış olan muhammen bedele göre kırım yapmak sureti ile tekliflerini oluşturmaktaydılar. Bu da tekliflerin gerçek fiyatlardan uzak, aşırı düşük olmasına ve ihalesi yapılan işlerin bitirilememesine neden olmaktaydı. Yaklaşık maliyetin piyasa gerçeklerine göre bizzat ihaleyi yapacak olan idare tarafından tespit edilmesi ve bu rakamın gizli tutulması, isteklilerin inceledikleri ihale dokümanı üzerinden işi ne kadar mal edeceklerini kendilerinin belirlemesine ve gerçeğe uygun teklif verebilmelerine imkân tanınmıştır.

Kurum, yanlış uygulamaların önüne geçebilmek için uygulama yönetmeliklerinde yaklaşık maliyet ile ilgili olarak detaylı bir düzenleme yapmıştır. Y.İ.İ.U.Y'nin8 'inci maddesinde yaklaşık maliyet hesabına esas miktarların tespitini düzenlemiştir; arazi ve zemin etüdünün yapılmasını, bina işlerinde uygulama projesi, diğer yapım işlerinin uygulama projesi yapılabilen kısımları için uygulama projesi, yapılamayan kısımları için kesin proje yapılmasını, bu projelere dayalı olarak, yapım işinin bünyesindeki imalat kalemlerinin adını ve yapılacağı yerleri gösteren ve yaklaşık maliyetin hazırlanmasına esas teşkil eden mahal listeleri hazırlanmasını, metraj listelerinin hazırlanmasını, uygulama projesi yapılamayan onarım işlerinde rölövelere dayalı olarak düzenlenen mahal listeleri ve metrajlara göre yaklaşık maliyet hesaplanmasını, birim fiyat ve imalat tariflerinin hazırlanmasını, anahtar teslimi götürü bedel işlerde ise, uygulama projeleri ve mahal listelerine dayalı olarak imalat iş kalemleri veya iş gruplarının teknik tarif ve özellikleri belirlenmesini ön görmektedir. Yaklaşık maliyet hesabına esas fiyat ve rayiçlerin tespitini ise; kamu idareleri, ilgili meslek odaları, üniversiteler veya benzeri kuruluşlarca belirlenmiş, yüklenici veya alt yüklenici olarak faaliyet gösteren konusunda deneyimli kişi ve kuruluşlardan alınacak işin niteliğine uygun yapı yaklaşık maliyetlerinden, rayiçlerinden ve birim fiyatlarından, idarenin piyasa araştırmasına dayalı fiyat tespitlerinden, biri veya birkaçı birlikte kullanılmak ve gerekli diğer fiyat araştırmaları yapılmak suretiyle belirleneceğini, idarece yapılacak gerçekçi maliyet analiz ve tespitleri kullanılacağını hüküm altına almaktadır. Ancak; bazen idarelerin yaklaşık maliyeti olması gerekenden daha yüksek belirlediklerini ve aşırı düşük sorgulamalarını gerçeğe uygun olmayan yaklaşık maliyet ve aşırı düşük sınır değerleri üzerinden yaptıkları görülmektedir. Bu nedenle rasyonel ve normal piyasa rayiçlerine göre teklif sunan birçok isteklinin teklifi sınır değerinin altında kalarak idarece haksız ve gereksiz yere sorgulamaya tabi tutulmaktadır. Aşırı düşük sorgulamasında idarenin kullanacağı takdir hakkının sınırları zorlanmakta, gerçeğe uygun teklif sunan isteklilerin yaptıkları açıklamalar takdire dayalı olarak yetersiz bulunarak bazı istekliler ihale dışı bırakılmaktadır. Böyle bir uygulama bir yandan kanunun 5'inci maddesinde yer alan eşit muamele ve eşit rekabet ilkelerine aykırılık teşkil edip toplumdaki adalet ve devlete güven duygularını sarsarken, diğer yandan kamunun yüksek bedeller ödemesine ve kamu zararına neden olmaktadır.

Kurulun konu ile ilgili çeşitli kararları bulunmaktadır. Yaklaşık maliyetin gerçekçi biçimde tespit edilmesi gerektiği, mevzuata uygun olarak yaklaşık maliyeti ve

kullanılabilir ödeneği tespit etmeden ihale sürecine başlanılmasının mevzuata aykırı olduğu, yaklaşık maliyetin dikkate alınarak ihalenin eşik değerinin altında yada üstünde olmasına göre ihalenin yabancı isteklilere açılıp açılmayacağına karar verilmesinin gerektiğini ifade eden kararlar bunlara örnek olarak belirtilebilir.

Eşik değer, Kanun ile Türk ihale sistemine kazandırılan yeni kavramlardan biridir. Kanunda bu kavram için herhangi bir tanım yapılmamış olsa da, yaklaşık maliyetin baz alınacağı hallerde, yaklaşık maliyet rakamı ile mukayese yapmak maksadıyla kanunda rakamsal olarak yer almış parasal limitler olarak tanımlanabilir.

Eşik değerler idarelerin çeşidine göre ve hizmet, mal alımı yada yapım işi oluşuna göre değişik değerler almaktadır. Eşik değerlerin kullanılacağı durumlar şunlardır;

- Yaklaşık maliyetin, eşik değerleri aşip aşmaması durumuna göre ihale ilanlarının yöntemi ve süresi tespit edilmektedir.
- Yaklaşık maliyetin, eşik değerinin altında kalması halinde ihale yabancı isteklilere kapatılabilecek, yaklaşık maliyetin eşik değeri aşması halinde ise, ihalede yerli istekliler lehine %15'e kadar fiyat avantajı uygulanabilecektir.

3.2. Dosya Alınma Süreci

İhale ve ön yeterlik dokümanı idarede bedelsiz görülebilir. Ancak, ön yeterlik veya ihaleye katılmak isteyen isteklilerin bu dokümanı satın almaları zorunludur. Doküman bedeli, basım maliyetini aşmayacak ve rekabeti engellemeyecek şekilde idarelerce tespit edilir. İhale dokümanı, içeriğindeki belgeleri gösteren bir dizi pusulası ile birlikte verilir. İstekli, ihale dokümanını oluşturan belgelerin aslına uygunluğunu ve belgelerin tamam olup olmadığını kontrol eder. İdare bu incelemeyi yaptıktan sonra isteklinin, ihale dokümanını oluşturan belgelerin tamamını aslına uygun olarak teslim aldığına dair, dizi pusulası üzerine yazılarak imzalanmış beyanını alır.

İhale dokümanını oluşturan belgelerin Türkçe yanında başka dillerde de hazırlanıp isteklilere satılması halinde, ihale dokümanının anlaşılmasında, yorumlanmasında ve idare ile istekliler arasında oluşacak anlaşmazlıkların çözümünde Türkçe metin esas alınacaktır. İhtiyaç sahibi daire başkanlığınca hazırlanan teknik ihale dokümanı, rekabeti ortadan kaldıracak, bir kalite, sistem ve patenti işaret edecek şekilde hazırlanamaz. Ancak, tek bir firma söz konusu olduğunda ilgili birimlerce teknik zorunluluk raporu hazırlanacaktır. İhale dokümanında, işin niteliğine göre konulacak özel ve teknik şartlardan

başka genel olarak aşağıdaki şartlardan ihale konusu işin özelliğine göre, gerekli görülenler yer alır;

- a. İhale konusu işin türü, niteliği, miktarı ve ihale yöntemi,
- b. İşin ve ihalenin yapılma yeri ve zamanı, teslim etme ve alma şekil ve şartları,
- c. Tekliflerin verilme süresi ,
- d. Ödeme koşulları, fiyat esasları ve teslim şekli,
- e. Vergi, resim ve harçlarla, sözleşme giderleri, sigorta giderleri, fon ve diğer masrafların kimin tarafından ödeneceği,
- f. Gerekirse tahmin edilen bedel,
- g. Teminat alınması gereken işler için alınacak geçici veya kesin teminat, banka teminat mektubu olması halinde bunun Kamu İhale Kurumu tarafından yayınlanan Kamu İhale esaslarındaki örneklere uygun şekilde ve geçici teminatın ihale dokümanında belirtilen süre için geçerli, kesin teminatın ise idarenin belirlediği süreye uygun olması gerektiği,
- h. İhale dokümanının gerektiğinde yabancı dilde de düzenleneceği ve ihtilaf halinde hangi metnin geçerli olacağı,
- i. Sözleşmelerin noterce onaylanıp onaylanmayacağı,
- j. Yüklenilen işin bir bölümünün ya da tamamının yapılmaması halinde yapılacak işlemler, uygulanacak cezai şartlar,
- k. Gerektiğinde yapılacak muayene ve tahlillerin hangi kuruluşlarca yapılacağı, masrafların kimin tarafından karşılanacağı,
- l. Muayene sırasında, görülen arıza ve eksikliklerin giderilmesi için tanınacak sürenin cezalı süreden sayılıp, sayılmayacağı,
- m. Uyuşmazlıkların çözümünde yetkili mahkeme ve icra müdürlükleri, Türk mahkemelerinin yetkili olması durumunda sözleşme ve ihale dokümanının Türkçe metninin geçerli olacağı,
- n. İhale miktarında, ihale dokümanında belirlenen oranlarda azalma ve çoğalmaların iki tarafça kabul edileceği,
- o. Yüklenicilerden işin önem ve özelliğine, Ticaret Odasından alınacak faaliyet belgesi, mali durum belgesi, teknik personel beyannamesi, iş yaptığı banka referans mektubu, yaptığı işler, teknik kapasitesi, taahhütte bulunduğu işler, yeterlik belgesi gibi belgelerin aranabileceği,

- p. Yüklenicinin, idarenin yazılı izni olmadan işi başkasına devredemeyeceği,
- q. Mücbir sebepler ve süre uzatımı verilmesini gerektiren hususlar,
- r. Teklifler açıldıktan sonra gelen tekliflerin değerlendirmeye alınmayacağı,
- s. İdarenin herhangi bir aşamada ihaleyi iptal edebileceği[1,5].

İstekli ihale dokümanını satın almakla, ihale dokümanını oluşturan belgelerde yer alan koşul ve kuralları kabul etmiş sayılır [2].

3.3. İhaleye Hazırlanış Süreci (Teklif Hazırlama Süreci)

Müteahhitlerin en çok karşılaştığı sorun aynı araştırmayı defalarca yaparak zaman harcamaktır. Aynı bazda bir teklif verirken tekrar fiyat araştırması yaparlar yada dosyaları incelerler, tekrar tekrar analiz yaparlar ve bu tekrarlamalar yüzünden çok zaman harcarlar. Mesleki tecrübelerini rakamlara döküp arşivleyemeyen müteahhitler benzer işler yaparken aynı zamanı yine harcarlar. Müteahhit firmanın tüm tecrübe rakamları belli bir düzen içinde arşivlenmeli ve bu arşivin her aşaması istendiği anda ulaşılabilmelidir.

- İşçilik Fiyatı
- .Malzeme fiyatı
- Nakliye fiyatı
- İmalat Analizi
- Malzeme + İşçilik Birim fiyatı
- SSK + Personel Giderleri
- Mobilizasyon

i) Diğer Giderler

Proje yorumu; teklif öncesi eksik projelerin metraj bazında hazırlanması, doğru metraj yapabilmek adına eksik projeler kesine yakın olarak yapılmalıdır. Bu şekilde doğru metrajlarla yola çıkılır.

a) Teklif Sonrasında Proje Yapımı Masraflarının Hesabı

Uygulama Projeleri götürü bedel içinde ihaleye çıkılan işlerde Projenin yapılması ve tüm resmi işlemleri ile ilgili masraflar.

Metraj Çalışmaları; detaylı metraj

İhale dokümanları arasından metrajlar olsa yada iş birim fiyatla ihaleye çıksa bile kesinlikle tüm metrajlar teklif öncesi çıkarılmalıdır. İdare tarafından hatalı verilen metrajlar yüklenici mutfağında düzeltilir ve en düşük fiyatı veren firma olarak görünme

adına davranılır. İdarenin metrajına göre uygulamada yükseleceği kesin olan birim fiyatta kar oranı yüksek tutulurken, düşecek fiyatta kar oranı daha az olur. Bu şekilde uygulamada keşif karlı birim fiyattan yana artacağı için müteahhidin kârı artar.

b) Sınıflamalı Metraj Özet Tablosu

Metrajlar birimlere göre (blok, kat, daire vb.) sınıflanarak icmallendiğinde keşif fleksible olur ve bu şekilde revizyon daha kolay yapılır. Metraj daha hızlı tamamlanır. Benzer bir işe fiyat verilecekken bu icmal ve metrajlardan faydalanılabilir.

Birim Fiyat Analizleri; Databank 'taki analizlerden gerçek maliyet birim fiyatlarının çıkarılması her firmanın kendine özgü sarfiyat oranları vardır. Birim fiyatlarda kullanılan birim malzemeler firmadan firmaya farklılık gösterir. Malzeme firesi her firmada farklıdır. Bu oranlar geçmiş tecrübelerden bulunmalı ve Databank' ta hapsedilmelidir [17].

c) İhale İçin Kârlı Birim Fiyatların Oluşturulması

Birim Fiyat ve Maliyet Keşfi

Birim Fiyatlara göre fiziki maliyetin çıkarılması. Bu maliyete sadece uygulama fiyatları dahil olup, resmi, idari harcamalar ve genel giderler dahil değildir.

Genel Gider Hesabı

Merkez ve şantiye kadrosu ile birlikte fiziki imalata direk olarak yansımayan giderler.

Stopaj, Vergi vb. Gider Hesabı

Fiyat teklifleri için işin yapılacağı süreç ile ilgili bazı piyasa tahminlerinin yapılması gerekliliği ortaya çıkar. Bu tahminlere göre risk değerlendirilir. Geleceğe yönelik belirsizlikler masaya yatırılır.

- Dövizle bağlı malzemeler için kur tahmini ve +- değişim tahmin hesabı
- İç piyasa için iyimser, kötümser ve ortalama tahminler
- Avans ile giderilebilecek risk hesabı
- Toplam risk hesabı

Varsa, kredi maliyeti hesabı

Master İş Programı

Master İş Programının teklif aşamasında yeterli bir detayda hazırlanması gerekir. Bu İş Programına göre Risk Değerlendirmesi, Ekipman Maliyeti vb. fiyatlar netleşir.

Ekip, Ekipman Programı ve Ekipman Giderleri (kira, sarf, amortisman vb)

Nakit Akış Tablosu

İdareden gelecek para ve maliyet bu tabloda değerlendirilmelidir. Bazen idarenin

ödeme tablosu için yapılması için yeterli olmayabilir. Bu durumda işin ne kadar finanse edilmesi gerektiği hesaplanmalıdır. İdareden gelecek paranın imalat maliyetinden önce gelmesi durumunda, önden alınan paranın değerlendirilmesi yada piyasa risklerini azaltma adına malzeme bağlantılarının yapılması yollarından tercihler yapılabilir. İş yapma sürecinde nakit belirsizliğinin minimuma indirilmesi gereklidir.

Kar ve Fiyat Teklif Tutarı Hesabı

3.4. Tekliflerin Sunulma ve İhale Süreci

Teklifler ihale dokümanında belirtilen ihale saatine kadar idareye verilir. İhale komisyonunca ihale dokümanında belirtilen saatte kaç teklif verilmiş olduğu bir tutanakla tespit edilerek, hazır bulunanlara duyurulur ve hemen ihaleye başlanır. İhale komisyonu teklif zarflarını alınış sırasına göre inceler. 30 uncu maddenin birinci fıkrasına uygun olmayan zarflar bir tutanak ile belirlenerek değerlendirmeye alınmaz. Zarflar isteklilerle birlikte hazır bulunanlar önünde alınış sırasına göre açılır.

İsteklilerin belgelerinin eksik olup olmadığı ve teklif mektubu ile geçici teminatlarının usulüne uygun olup olmadığı kontrol edilir. Belgeleri eksik veya teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olmayan istekliler tutanakla tespit edilir. İstekliler ile teklif fiyatları ve yaklaşık maliyet tutarı açıklanır. Bu işlemlere ilişkin hazırlanan tutanak ihale komisyonunca imzalanır. Bu aşamada; hiçbir teklifin reddine veya kabulüne karar verilmez, teklifi oluşturan belgeler düzeltilemez ve tamamlanamaz. Teklifler ihale komisyonunca hemen değerlendirilmek üzere oturum kapatılır [1,5].

3.5. Tekliflerin Değerlendirme Süreci

İhale komisyonunun talebi üzerine idare tekliflerin incelenmesi, karşılaştırılması ve değerlendirilmesinde yararlanmak üzere net olmayan hususlarla ilgili isteklilerden yazılı olarak tekliflerini açıklamalarını isteyebilir. Ancak bu açıklama, hiçbir şekilde teklif fiyatında değişiklik yapılması veya ihale dokümanında yer alan şartlara uygun olmayan tekliflerin uygun hale getirilmesi amacıyla istenilmez ve yapılmaz.

Tekliflerin değerlendirilmesinde, öncelikle belgeleri eksik olduğu veya teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olmadığı 36 ncı maddeye göre ilk oturumda tespit edilen isteklilerin tekliflerinin değerlendirme dışı bırakılmasına karar verilir. Ancak,

teklifin esasını değiştiren nitelikte olmaması kaydıyla, belgelerde bilgi eksikliği bulunması halinde idarece belirlenen sürede isteklilerden bu eksik bilgilerin tamamlanması yazılı olarak istenir. Belirlenen sürede bilgileri tamamlamayan istekliler değerlendirme dışı bırakılır ve geçici teminatları gelir kaydedilir. Bu ilk değerlendirme ve işlemler sonucunda belgeleri eksiksiz ve teklif mektubu ile geçici teminatı usulüne uygun olan isteklilerin tekliflerinin ayrıntılı değerlendirilmesine geçilir. Bu aşamada, isteklilerin ihale konusu işi yapabilme kapasitelerini belirleyen yeterlik kriterlerine ve tekliflerin ihale dokümanında belirtilen şartlara uygun olup olmadığı ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunup bulunmadığı incelenir. Uygun olmadığı belirlenen isteklilerin teklifleri ile birim fiyat teklif cetvellerinde aritmetik hata bulunan teklifler değerlendirme dışı bırakılır.

Aşırı düşük teklifler;

İhale komisyonu verilen teklifleri 37 nci maddeye göre değerlendirdikten sonra, diğer tekliflere veya idarenin tespit ettiği yaklaşık maliyete göre teklif fiyatı aşırı düşük olanları tespit eder. Bu teklifleri reddetmeden önce, belirlediği süre içinde teklif sahiplerinden teklifte önemli olduğunu tespit ettiği bileşenler ile ilgili ayrıntıları yazılı olarak ister.

İhale komisyonu;

- a. İmalat sürecinin, verilen hizmetin ve yapım yönteminin ekonomik olması,
- b. Seçilen teknik czmler ve teklif sahibinin mal ve hizmetlerin temini veya yapım işinin yerine getirilmesinde kullanacağı avantajlı koşullar,
- c. Teklif edilen mal, hizmet veya yapım işinin zgnlğ,

Hususlarında belgelendirilmek suretiyle yapılan yazılı açıklamaları dikkate alarak, aşırı düşük teklifleri değerlendirir. Bu değerlendirme sonucunda, açıklamaları yeterli görülmeyen veya yazılı açıklamada bulunmayan isteklilerin teklifleri reddedilir [9].

İhale komisyonu, aşırı düşük tekliflerin tespiti ve değerlendirilmesinde Kurum tarafından belirlenen kriterleriesas alır. Kurum bu maddenin uygulanmasında; aşırı düşük tekliflerin tespiti, değerlendirilmesi ve ekonomik açıdan en avantajlı teklifin belirlenmesi amacıyla sınır değer veya sorgulama kriterleri ya da ortalamalar belirlemeye yetkilidir.

Bütün tekliflerin reddedilmesi ve ihalenin iptali;

İhale komisyonu kararı üzerine idare, verilmiş olan bütün teklifleri reddederek ihaleyi iptal etmekte serbesttir. İhalenin iptal edilmesi halinde bu durum bütün isteklilere derhal bildirilir. İdare bütün tekliflerin reddedilmesi nedeniyle herhangi bir yükümlülük altına girmez. Ancak, idare isteklilerin talepte bulunması halinde, ihalenin iptal edilme

gerekçelerini talep eden isteklilere bildirir.

İhalenin karara bağlanması ve onaylanması;

37 ve 38 inci maddelere göre yapılan değerlendirme sonucunda ihale, ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren isteklinin üzerinde bırakılır.

Ekonomik açıdan en avantajlı teklif, sadece fiyat esasına göre veya fiyat ile birlikte işletme ve bakım maliyeti, maliyet etkinliği, verimlilik, kalite ve teknik değer gibi fiyat dışındaki unsurlar da dikkate alınarak belirlenir. Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin fiyat dışındaki unsurlar da dikkate alınarak belirleneceği ihalelerde, ihale dokümanında bu unsurların parasal değerleri veya nispi ağırlıkları belirlenir.

Bu Kanunun 63 üncü maddesine göre ihale dokümanında yerli istekliler lehine fiyat avantajı sağlanacağı belirtilen ihalelerde, bu fiyat avantajı da uygulanmak suretiyle ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenerek ihale sonuçlandırılır.

En düşük fiyatın ekonomik açıdan en avantajlı teklif olarak değerlendirildiği ihalelerde, birden fazla istekli tarafından aynı fiyatın teklif edildiği ve bunların da ekonomik açıdan en avantajlı teklif olduğu anlaşıldığı takdirde, ikinci fıkrada belirtilen fiyat dışındaki unsurlar dikkate alınmak suretiyle ekonomik açıdan en avantajlı teklif belirlenerek ihale sonuçlandırılır.

İhale komisyonu gerekçeli kararını belirleyerek, ihale yetkilisinin onayına sunar. Kararlarda isteklilerin adları veya ticaret unvanları, teklif edilen bedeller, ihalenin tarihi ve hangi istekli üzerine hangi gerekçelerle yapıldığı, ihale yapılmamış ise nedenleri belirtilir.

İhale yetkilisi, karar tarihini izleyen en geç beş iş günü içinde ihale kararını onaylar veya gerekçesini açıkça belirtmek suretiyle iptal eder.

İhale; kararın onaylanması halinde geçerli, iptal edilmesi halinde ise hükümsüz sayılır.

İhale kararları ihale yetkilisince onaylanmadan önce idareler, ihale üzerinde kalan istekli ile varsa ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığını teyit ettirerek buna ilişkin belgeyi ihale kararına eklemek zorundadır. İki isteklinin de yasaklı çıkması durumunda ihale iptal edilir.

Kesinleşen ihale kararlarının bildirilmesi;

İhale sonucu, ihale kararının ihale yetkilisi tarafından onaylandığı günü izleyen en geç üç gün içinde, ihale üzerinde bırakılan dâhil olmak üzere, ihaleye teklif veren bütün isteklilere bildirilir. İhale sonucunun bildiriminde, tekliflerin değerlendirmeye alınmama

veya uygun bulunmama gerekçelerine de yer verilir.

İhale kararının ihale yetkilisi tarafından iptal edilmesi durumunda da isteklilere gerekçeleri belirtmek suretiyle bildirim yapılır.

İhale sonucunun bütün isteklilere bildiriminden itibaren; 21 inci maddenin (b) ve (c) bentlerine göre yapılan ihalelerde beş gün, diğer hallerde ise on gün geçmedikçe sözleşme imzalanamaz.

Sözleşmeye davet;

41 inci maddede belirtilen sürelerin bitimini, ön mali kontrol yapılması gereken hallerde ise bu kontrolün tamamlandığı tarihi izleyen günden itibaren üç gün içinde ihale üzerinde bırakılan istekliye, tebliğ tarihini izleyen on gün içinde kesin teminatı vermek suretiyle sözleşmeyi imzalaması hususu bildirilir. Yabancı istekliler için bu süreye oniki gün ilave edilir. Sözleşmenin imzalanacağı tarihte, ihale sonuç bilgileri Kuruma gönderilmek suretiyle ihale üzerinde kalan isteklinin ihalelere katılmaktan yasaklı olup olmadığının teyit edilmesi zorunludur.

43 üncü madde hükmü gereğince sözleşmeden önce kesin teminat alınmayan danışmanlık hizmet ihalelerinde sözleşmeye davet ise, kesin teminat istenilmeksizin birinci fıkra hükümlerine göre yapılır.

Kesin teminat;

Taahhüdün sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, sözleşmenin yapılmasından önce ihale üzerinde kalan istekliden ihale bedeli üzerinden hesaplanmak suretiyle % 6 oranında kesin teminat alınır.

Yapım işlerinde, 38 inci maddeye göre gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra, ihalenin aynı madde uyarınca hesaplanan sınır değerinin altında teklif veren isteklilerden biri üzerinde bırakılması halinde, kesin teminat sınır değerinin yüzde altısı oranında alınır.

Ancak, danışmanlık hizmet ihalelerinde ihale dokümanında belirtilmesi kaydıyla, kesin teminat sözleşme yapılmadan önce alınmayabilir. Bu durumda, düzenlenecek her hakedişten % 6 oranında yapılacak kesintiler teminat olarak alıkonulur [2,6,21].

3.6. Sözleşme ve Yer Teslimi

Sözleşme yapılmasında isteklinin görev ve sorumluluğu;İhale üzerinde kalan istekli 42 ve 43 üncü maddelere göre kesin teminatı vererek sözleşmeyi imzalamak zorundadır. Sözleşme imzalandıktan hemen sonra geçici teminat iade edilir.

Bu zorunluluklara uyulmadığı takdirde, protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale üzerinde kalan isteklinin geçici teminatı gelir kaydedilir. Bu durumda idare, ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif fiyatının ihale yetkilisince uygun görülmesi kaydıyla, bu teklif sahibi istekli ile de Kanunda belirtilen esas ve usullere göre sözleşme imzalayabilir. Ancak ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi istekli ile sözleşme imzalanabilmesi için, 42. maddede belirtilen on günlük sürenin bitimini izleyen üç gün içinde ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi istekliye 42. maddede belirtilen şekilde tebligat yapılır.

Ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibinin de sözleşmeyi imzalamaması durumunda ise, bu teklif sahibinin de geçici teminatı gelir kaydedilerek ihale iptal edilir.

Sözleşme yapılmasında idarenin görev ve sorumluluğu;

İdare, 42 ve 44 üncü maddede yazılı süre içinde sözleşme yapılması hususunda kendisine düşen görevleri yapmakla yükümlüdür. İdarenin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde, istekli sürenin bitmesini izleyen günden itibaren en geç beş gün içinde, on gün süreli bir noter ihbarnamesi ile bildirmek şartıyla, taahhüdünden vazgeçebilir. Bu takdirde geçici teminat geri verilir ve istekli teminat vermek için yaptığı belgelendirilmiş giderleri istemeye hak kazanır. Bu zarar, sebep olanlara tazmin ettirilir ve ayrıca haklarında 60 ıncı madde hükümleri uygulanır [4,6].

İhalenin sözleşmeye bağlanması;

Yapılan bütün ihaleler bir sözleşmeye bağlanır. Sözleşmeler idarece hazırlanır ve ihale yetkilisi ile yüklenici tarafından imzalanır. Yüklenicinin ortak girişim olması halinde, sözleşmeler ortak girişimin bütün ortakları tarafından imzalanır. İhale dokümanında aksi belirtilmedikçe sözleşmelerin notere tescili ve onaylattırılması zorunlu değildir.

İhale dokümanında belirtilen şartlara aykırı sözleşme düzenlenemez [11].

Sonuç bildirimini ;

Bu Kanun kapsamında yer alan idarelerin yapım işleri ile mal ve hizmet alımlarının sonuçları, 42 nci maddeye göre gönderilenler hariç, en geç onbeş gün içinde Kuruma bildirilir. Bu sonuçlardan Kanun kapsamındaki ihalelere ilişkin olanlar Kurum tarafından Kamu İhale Bülteninde yayımlanır. Sonuç bildirimlerinde yer verilecek bilgiler ile savunma, güvenlik ve istihbarat alanlarında görev yapan idarelerin Kanun kapsamında yaptıkları mal ve hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin ihale sonuçlarından hangilerinin yayımlanacağı ilgili idarenin görüşü alınarak Kurum tarafından belirlenir [17].

3.7. Yer Teslimi Sonrası İş Yapılma Süreci

İnşaat sektörü, sanayi dalları içindeki en karmaşık sektördür. Girdiler ve çıktılar her İnşaat türünde değişiklik gösterir, işin her aşamasında girdiler ve çıktılar değişir. Şantiye kurulur, sistem kurulur ve sonrasında iş sonu sistem dağıtılır. Her şantiye kurulumunda yeni bir fabrika sistemi kurulur ve sonrasında fabrika kapatılır.

İnşaat İşlerinde personel sürekliliğini sağlamak çok zordur. Gerek şantiyelerde, gerekse Merkez Ofiste personel sürekliliğini sağlamak için harcanan maddi/manevi çabalar boşa gider. Uzun süreli çalışan personel ise “vazgeçilmez” eleman haline gelir ki bu da başka bir tehlike oluşturur. Bu elemanı elinde tutmak için ortaya konacak maddi/manevi çabaya rağmen bile bu Personel’ in yuvadan uzaklaşma ihtimali her zaman vardır. “Vazgeçilmez” elemanın yuvayı terk etmesi sonrası firma zarar görür, toparlanması zaman alır.

Burada gerekli olan “Şahsa Endeksli” iş yapmak yerine, Sistem Taşlarına Endeksli iş yapmaktır. Sistemdeki bir çarkın değiştirilmesi sonrası eski çarkın yerine getirilen çark, diğer çarklar tarafından yönlendirilebilmelidir. Bu durumda sisteme yeni katılan dişlinin uyumu, işi öğrenmesi ve sisteme katkısı çok çabuk olacaktır.

Sistemin şahıslar yerine Sistemin oluşturduğu çarklara bağlı çalışmasının temini yerleşik düzen ile sınaî üretim yapan bir tesiste kolay olmakla birlikte inşaat gibi bir meslek grubunda oldukça zordur. Buradaki anahtar, Merkez Ofisi bir fabrika gibi çalıştırabilmektir.

Taşeron sözleşmeleri; fiyat teklifi alınmasında, iş alma ve fiyat verme sürecinde “İstekli Müteahhit” olan firma, taşeronuna karşı işverendir ve masanın diğer tarafındaki gibi davranmalıdır. Her taşeronla yapılacak anlaşma, detayları ile birlikte yazıya dökülmeli, sözleşme hazırlanmalıdır. Sözleşmenin ekine, iş miktarı, mali konular, işin süresi, idari konular vb. yazılmalı, proje vb. dokümanlar eklenmelidir. Taşeron ihalesi için Sözleşme Taslağı, projelere göre Keşif ve Fiyat Teklifi Şablonu hazırlığından sonra İhale süreci, pazarlık ve karar aşamalarıyla meydana çıkar. Sözleşme ve eklerini hazırlarken iş programının önemi bilinmeli ve bu hazırlıklar ile sözleşme imzalanmalıdır.

İş programı genellikle müteahhit ve taşeronlar tarafından önemsenmemekte ve bu yüzden tüm birimlerince benimsenmemektedir. İş programının geçici bir idari doküman olduğu ve işin sahada yapıldığı düşünülmektedir. Ancak sahada yapılan işin masada

planlandığı ve kuruşlandırıldığı gerçeğini görmemektedirler. İnsanoğlu aniden ortaya çıkan bir durumda sağlıklı karar veremeyebilir. Bu yüzden İş Programları detayları ile hazırlanmalı ve tüm satın alma, ekip organizasyonu gibi planlamalar bu doğrultuda yapılmalıdır. Doğru bir planlama ile ekip-ekipmanoptimizasyonu ve minimum stok maliyeti sağlanmış olur.

İş başında, kaynaklı, detaylı, gerçekçi bir iş programının hazırlanması da tüm kaynaklar, metrajlar, birim fiyatlar girilecektir. İş boyunca güncellenecek program bu olacaktır. Bu program idareye verilmemekte birlikte bazen bu programın yardımıyla ortaya çıkan tablo yada grafikler idare ile paylaşılabilir.

İdare için Resmi İş Programının ekleriyle birlikte hazırlanması, taşeronlar için hazırlanan iş programı sadeleştirilerek ve isteğe bağlı revizyon edilerek hazırlanır.

Malzeme temini, stoklanması ve sarfiyatının iş programına uygun projeye dayalı olarak hazırlanması müteahhit firmanın karına olacaktır.

Ekip ve ekipman programı yapılarak hem öz ekip-ekipmanlar hem de taşeron ekip ve ekipmanları planlanır. Ekiplerin boş kalmaması yada iş programına göre işi aksatması engellenir.

Nakit akışının düzenli yapılması için işin başında yapılan Nakit Akış Tablosu sürekli olarak yeni donelere göre güncellenmelidir. Hakedişler, idare ödemeleri, taşeron ödemeleri vb. tüm akışlar gösterilmelidir.

En az haftada bir iş programının, ekipman ve malzeme programıyla birlikte güncellenmesi ve planlanan, gerçekleşen işin her döneminde karşılaştırılmalı ve daha önce yapılan tahminlerin gerçekçiliği değerlendirilerek ileriye dönük tahminlerde revizyon gerekliliği irdelenmelidir [20].

Satın alma; satın alma faaliyetleri mutlaka sahadan gelen net bilgilerle desteklenmelidir. İmalatları seviyesi ile birlikte stok durumları ve programları satın alma ya aktarılmalıdır. Malzeme tedarik programı ise satın almadan gelen karar ve önceliklere göre oluşturulmalı ve satın almaya bildirilmelidir. İş programından malzeme ihtiyaç takviminin oluşturulması, malzeme satın alma planının oluşturulması, malzeme tedarik firmalarının zamanında kararlaştırılıp sözleşme imzalanması ve ihale için düşünülen fiyat ile gerçekleşen fiyatın karşılaştırılması daima müteahhitfirmanın yararına olacaktır. Mali yönetim; şantiyelerin mali yönetimleri muhasebe, stok raporlarının toplanması ve gözden geçirilmesi, merkez ile şantiye porsantajlarının günlük olarak takibi ve demirbaş listesinin güncelleştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Ekip ve ekipman verimi; ekip ve ekipman kapasiteleri doğru değerlendirilmeli ve iş programından gelen bilgilere göre performansları sorgulanmalıdır. Ekip ve ekipman optimizasyonu direk olarak ekip ve ekipman maliyetlerini etkilemektedir. Firma ekipmanı ile taşeron ekipmanları ayrımı, ekip, ekipman verim raporu, maliyeti ve benzeri işlerle karşılaştırılması iş performansını artıracaktır.

İmalât takibi; üstte listelenen tüm standartların takibi ve revizyonu için olmazsa olmaz bir standarttır. Esas olarak imalat takibi yapılmayan bir işin hakedişinin yapılamayacağını düşündüğümüzde zaten tüm firmaların imalat takibini yaptığını görürüz. Taşeron takibi, hakedişler, iş programı revizyonu ve takibi, malzeme programları, ekip ve ekipman performansları, planlamasının temel donesi imalat takibidir. Olması gereken anlık olarak tüm detayları ile her imalatın seviyesini, fiziksel ve parasal olarak taşeron detayı ile birlikte mahallere kadar bilebilmektir ancak İşin büyüklüğüne, kadroya ve idare yapısına bağlı olarak bu standart yumuşatılabilir. İmalat takibinin detay oranı her işe bağlı olarak farklı olarak seçilmeli ve bu doğrultuda tespit sistemi geliştirilmelidir. İş Programına bağlı olarak hedefler sahaya aktarılmalı ve aktarma esnasındaki geri dönüşleri değerlendirilmelidir. Sahadan gelen net imalat seviyesi bilgilerine göre İş Programı güncellenmelidir. Tüm şantiyelerin imalat seviyesi detaylı ve özet olarak hesaplanabilmeli ve merkez ofise raporlanabilmelidir. Haftada bir iş programının revizyonu ile birlikte olması gereken seviye Gerçekçi İş Programına ve İdari İş Programına göre kıyaslanmalı ve durum masaya yatırılmalıdır. Haftalık toplantıların ana gündem maddesi imalat seviyesi ve iş programına göre durumdur. İş programının optimum olarak kullanılması ile birlikte işin sonu için hangi imalatların kritik hatta olduğu, gecikme ihtimalinin hangi imalatlar için büyük olduğu ortaya çıkar ve bu donelerle birlikte erken önlem alınır [19].

Hakediş; aslında işin kasaıdır ancak firmalar hakedişe, muhasebeye verilen önemden çok daha az bir özen gösterirler. Hakedişin doğru olması zaten olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Bundan sonraki aşama ise hakedişin en kısa zamanda yapılmasıdır [21]. Doğru kurulan bir sistemde hakedişin çıkarılması için çaba harcamaya gerek kalmaz. Hakediş bir formaliteden öteye gitmez. İş sonu değerlendirme; veri bankasından alınacak teklife konan işçilik, malzeme, ekipman kira, amortisman vb. giderlerin karşılaştırılması, kar-zarar hesabı ve planlanan ile karşılaştırılması, ekip, taşeron performans değerlendirmeleri ile yapılır. Hazırlanacak raporlar (taşeron raporlama, resmi raporlama, günlük firma raporlaması, haftalık iş programı raporlaması, aylık resimli

raporlama) yapılan işin değerlendirilmesi ve sonraki ihaleler için yol gösterici olacaktır.

3.8. İlâve İmalatlar Süreci %10

Mal ve hizmet alımlarıyla yapım sözleşmelerinde, öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde, artışa konu olan iş;

- a) Sözleşmeye esas proje içinde kalması,
- b) İdareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması,

Şartlarıyla, anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin % 10'una, birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen mal ve hizmet alımlarıyla yapım işleri sözleşmelerinde ise % 20' sine kadar oran dahilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabilir.

Birim fiyat sözleşme ile yürütülen yapım işlerinde, Bakanlar Kurulu bu oranı sözleşme bazında % 40 'a kadar artırmaya yetkilidir.

İşin bu şartlar dahilinde tamamlanamayacağına anlaşılması durumunda ise artış yapılmaksızın hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir. Ancak bu durumda, işin tamamının ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesi zorunludur.

Sözleşme bedelinin % 80'inden daha düşük bedelle tamamlanacağı anlaşılan işlerde, yüklenici işi bitirmek zorundadır. Bu durumda yükleniciye, yapmış olduğu gerçek giderleri ve yüklenici karına karşılık olarak, sözleşme bedelinin % 80'i ile sözleşme fiyatlarıyla yaptığı işin tutarı arasındaki bedel farkının % 5'i geçici kabul tarihindeki fiyatlar üzerinden ödenir [7].

3.9. Geçici Kabul Süreci

Taahhüt edilen iş, sözleşme ve eklerinde yer alan hükümlere uygun olarak tamamlandığında yüklenici idareye geçici kabulün yapılması için yazılı olarak başvuruda bulunur.

Yapılan işler, yapı denetim görevlisi tarafından ön incelemeden geçirilir ve yapılan tespitler bir tutanağa bağlanır. Bu inceleme sırasında yüklenicinin veya vekilinin de hazır bulunması gereklidir. Yükleniciye yapılacak tebligata rağmen kendisi veya vekili gelmezse yapı denetim görevlisi bu incelemeyi tek taraflı olarak yapar ve düzenlenen tutanakta bu

husus belirtilir. Yapılan ön inceleme sonucunda;

a) İşin sözleşme ve eklerine uygun olarak tamamlandığı ve kabul işlemlerinin yapılmasında bir engel bulunmadığı anlaşılırsa idare tarafından geçici kabul komisyonu oluşturulur,

b) İş kabule hazır değilse, eksik ve kusurlu işleri gösteren ön inceleme tutanağı, yapı denetim görevlisinin işin kabule hazır hale gelmesi bakımından yaklaşık bitim tarihini tespit eden görüşleriyle birlikte en geç üç gün içerisinde idareye gönderilir.

Yüklenici geçici kabul başvurusunda gecikmiş olursa veyahut işi süresinde kabule elverişli duruma getirememişse; sözleşmeye göre işin bitmesi gereken tarihte yapı denetim görevlisi veya idarece görevlendirilecek iki eleman tarafından iş yerinde incelenerek o günkü durum bir tutanakla tespit edilir. Bu inceleme sırasında yüklenicinin veya vekilinin de hazır bulunması gereklidir. Yükleniciye yapılacak tebligata rağmen kendisi veya vekili gelmezse yapı denetim görevlisi veya idare bu incelemeyi tek taraflı olarak yapar ve düzenlenen tutanakta bu husus belirtilir. İşte kusur ve eksikliklerin varlığı halinde bunların giderilmesi için belirlenen sürenin sonunda, yüklenici bulunsun veya bulunmasın, aynı şekilde durum, yapı denetim görevlisi tarafından düzenlenecek bir tutanakla tespit edilir.

Kabul komisyonunun oluşturulması ve işyerine gönderilebilmesi, yapılan işin kusurlu ve eksik kısımlarının bedelleri toplamının işin sözleşme bedelinin yüzde beşinden fazla olmamasına bağlıdır. Bu oranı geçmeyen kusur ve eksiklikler, aynı zamanda işin idareye teslimine ve kullanılmasına ve/veya işletilmesine engel olmayacak ve herhangi bir tehlikeye meydan vermeyecek nitelikte olmalıdır.

Kabul komisyonu, gerçekleştirilen işlerin niteliğini, sözleşme ve ekleri ile teknik gereklere ve iş sırasında onaylanan değişikliklere uygunluğunu ve kabulü hazır olup olmadığını, yüklenici veya vekili ile birlikte inceler. Yapılan inceleme neticesinde;

a)Kabul komisyonu, kabule engel nitelikte olmamakla birlikte yapılan işte kusur ve eksiklikler tespit ederse; gördüğü kusur ve eksikliklerin ayrıntısını gösterir bir liste düzenler ve bunların giderilmesi için gerekli olan süreyi tespit eder. Belirlenen sürenin sonunda, yüklenici bulunsun veya bulunmasın, işin son durumu, yapı denetim görevlisi tarafından düzenlenecek bir tutanakla tespit edilir ve idareye iletilir,

b)Kabulkomisyonunun tespit ettiği eksiklikler, belirlenen sürede yüklenici tarafından giderilmezse bu sürenin bitiminden sonra eksikliklerin giderilmesine kadar geçecek her gün için, giderilecek eksikliklerin durumuna göre sözleşmesinde günlük gecikme cezası olarak yazılan miktarın belli bir oranında günlük ceza uygulanır ve geçici kabul tarihi

kusur ve eksikliklerin giderilmesi tarihine ertelenir. Ancak bu gecikme otuz günü geçtiği takdirde idare, yüklenici hesabına eksiklerin giderilmesini kendisi yaptırabilir. Bu takdirde de eksikler tamamlanıncaya kadar ceza uygulaması devam eder ve kabul tarihi ertelenir,

c)Kabul komisyonu işi kabule uygun gördüğü takdirde, geçici kabul tutanağı düzenlenir ve bu tutanağı komisyon üyeleri ile birlikte yüklenici veya vekili de imzalar.

Yüklenici veya vekili, yazı ile yapılacak çağrıya rağmen kabulde hazır bulunmazsa veya kabul tutanağını imzalamak istemezse tutanakta bu husus ayrıca belirtilir.

Geçici kabul tutanağı, ihale makamı veya yetkilendirdiği kişilerce onaylandıktan sonra geçerli olur. Geçici kabulün yapılmasını müteakip işin kullanılması ve/veya işletilmesi, işin kesin kabulünün yapıldığı anlamına gelmez.

Geçici kabul itibar tarihi olarak esas alınacak tarih, işin geçici kabule elverişli bir halde tamamlandığı tarih olup bunu geçici kabul komisyonu tespit ederek tutanağa geçirir. Ancak yüklenici tarafından tamamlanması ve düzeltilmesi gereken eksik ve kusurlardan, teknik bakımdan tamamlandıktan sonra bir deneme süresi geçirmesi gerekenler varsa, bu kusur ve eksikliklerin giderilmesi tarihinden başlayarak kesin kabule kadar geçmesi gereken süreyi de kabul heyeti belirleyerek tutanağa yazar.

Yüklenicinin yaptığı işin, süresinde tamamlandığı yapı denetim görevlisi tarafından tespit edilmiş ve idareye bildirilmiş, ancak kabul komisyonunun iş yerine gitmesi ve kabülü yapması herhangi bir nedenle gecikmiş ise kabul tutanağında işin gerçek bitiş tarihi belirtilir ve bu tarih, işin geçici kabul tarihi olur.

Kabul komisyonu, yüklenicinin yaptığı işte tereddüt doğuran durumlar görürse, durumun tahkiki için, sözleşmede yazılı olmasa bile, her türlü giderleri yükleniciye ait olmak üzere gerekli teknik deneylerin yapılmasını isteyebilir.

Yapım işlerinin kabul işlemlerinde, varsa sözleşmelerindeki özel hükümler de göz önünde bulundurulur.

Geçici kabul için yapılan incelemede, teknik olarak kabulünde sakınca görülmeyen ve işin idareye teslimini ve kullanılmasını ve/veya işletilmesini engellemeyen, giderilmesi de mümkün olmayan veya fazla harcama ve zaman kaybını gerektiren, kusur ve eksiklikler görülecek olursa yüklenicinin varsa hakediş veya teminatından uygun görülecek bir bedel kesilmek şartı ile, iş idare tarafından bu hali ile kabul edilebilir. Bu gibi kusur ve eksikliklerin niteliğinin ve kesilecek bedelin kabul tutanağında gösterilmesi gereklidir. Yüklenici bu işleme razı olmazsa, her türlü gideri kendisine ait olmak üzere, kusur ve eksiklikleri verilen sürede düzeltmek ve gidermek zorundadır.

Aynı sözleşme çerçevesinde bulunan yapım işlerinin kısım kısım ve değişik zamanlarda tamamlanacağı sözleşmesinde öngörülmüşse, taahhüdün tamamlanan ve müstakil kullanıma elverişli bu kısımları için idarenin isteği üzerine işin bütününe geçici kabulünün yapılmış anlamına gelmemek şartıyla, yukarıdaki usullere uygun olarak kısmi geçici kabul veya kabuller yapılabilir.

İşin süresinden önce bitirilmesi halinde, yüklenicinin isteği üzerine, idare sözleşmedeki iş bitim tarihini beklemeksizin yukarıdaki usullere uygun olarak işin kabulünü yapabilir.

Teminat süresi;

Geçici kabul ile kesin kabul tarihi arasında geçecek süre teminat süresidir. Yapım işlerinde teminat süresi, sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa on iki aydan az olamaz. Ancak sözleşme kapsamında yapım işiyle birlikte ifası istenen montaj, işletmeye alma, eğitim, bakım-onarım, yedek parça gibi destek hizmetlerine ait teminat ve/veya garanti süreleri işlerin özelliğine göre arttırılabilir veya eksiltilebilir. Bu süreler sözleşme veya eklerinde belirtilir.

İşin sözleşmede öngörülen bitim tarihinden önce bitirilmesi ve iş bitim tarihini beklemeksizin işin kabulünün yapılması halinde, teminat süresi geçici kabul itibar tarihinden itibaren başlar.

Kısmî geçici kabulü yapılan müstakil kullanıma elverişli bölümlerin teminat süresi kısmî geçici kabul tarihinden itibaren başlar ve teminat süresi sonunda işin tümünün kesin kabulünün yapılması için şartlar oluşmamış ise, kısmi geçici kabulü yapılmış iş kısmının teminat süresi sona erer.

Teminat süresindeki bakım ve giderler;

Yüklenici işlerin, teminat süresi içindeki bakımını yapmak ve tümünü iyi bir şekilde korumak ve çıkabilecek kusur ve aksaklıkları gidermek zorundadır.

İdareler, işin önem ve niteliğini göz önünde bulundurarak, teminat süresi içinde yüklenicilerin bakımlarını yapmakla yükümlü oldukları hususlarda sözleşme ve eklerine özel hükümler koyarlar.

Bitirilmiş yapıların idare tarafından kullanılma ve işletilmesinden kaynaklanan veya yüklenicinin kusurları dışındaki hallerin gerektiği onarımlar bakım yükümlülüğünün dışındadır.

Kullanma ve işletme sonucu olmaksızın ortaya çıkan kusur ve aksaklıkların giderilmesi ve teminat süresince işlerin bakım giderleri yükleniciye aittir.

3.10. Kesin Kabul Süreci

Kesin kabul için belirlenen tarihte, yüklenicinin yazılı müracaatı üzerine, kesin kabul komisyonu oluşturularak geçici kabuldeki esas ve usullerle kesin kabul yapılır.

Geçici ve kesin kabuller arasında, yüklenici tarafından yapılması gereken, sürekli bakım niteliğindeki işlerin sözleşme uyarınca yapılıp yapılmadığı kabul komisyonu tarafından incelenerek tespit olunur.

Devamlı bakım hususunda yüklenicinin herhangi bir yükümlülüğü yoksa kesin kabul komisyonu, geçici kabul sırasında iyi durumda ve kabule elverişli olduğu tespit edilmiş olan işlerde teminat süresince kullanılma sonucunda meydana gelen normal aşınma ve eksilmeden doğan durumlar haricinde, işin fen ve sanat kurallarına uygun yapılmamasından kaynaklanabilecek herhangi bir bozukluğun veya geçici kabulden sonra ortaya çıkan bir kusurun olup olmadığını inceler.

Teminat süresi içinde yüklenicinin, bütün yükümlülüklerini yerine getirmiş olduğu ve kendisine yüklenebilecek kesin kabule engelleyecek bir kusur ve eksiklik görülmediği takdirde kesin kabul tutanağı düzenlenir. Eğer bu süre içinde, sorumluluğu yükleniciye atfedilmeyecek bir kusur veya eksiklik tespit edilmişse bu da tutanakta ayrıca belirtilir.

İşin kesin kabulüne engel herhangi bir durum görüldüğü takdirde, kabulü engelleyen kusur ve eksikler kabul komisyonu tarafından bir tutanakla tespit edilir ve kesin kabul işlemi yapılmaksızın kusur ve eksiklerin giderilmesi için bir süre belirlenerek durum idareye bildirilir. İdare bu kusur ve eksiklerin tutanakta belirlenen süre içerisinde giderilmesi hususunu yükleniciye tebliğ eder. Kusur ve eksiklerin yüklenici tarafından giderildiği idarece tespit edildiğinde kabul işlemi sonuçlandırılır.

Yüklenici teminat süresi veya yukarıdaki fıkrada söz konusu edilen süre sonunda, idarenin kabul edebileceği gecikmeler dışında, sözleşme ve şartname hükümlerine göre işi kesin kabulü elverişli duruma getirmeyerek bir gecikmeye yol açmış ise, idare ya yükleniciye 41 inci maddede belirtilen şekilde ceza uygulayarak eksik ve kusurların giderilmesini bekler, ya da gecikme otuz günü geçerse ceza uygulamasına devam etmekle birlikte kusur ve eksiklikleri yüklenici hesabına kendisi giderir.

İdare, gerek kusur ve eksikliklerin yüklenici hesabına giderilmesi bedellerini, gerekse vukuunda belirtilen bekleme cezalarını yüklenicinin varsa hakedişinden, hakedişi kalmamışsa teminatından kesmeye yetkilidir.

Kesin kabul tutanağının yetkili makam tarafından onaylanması ile kesin kabul işlemi tamamlanmış olur.

Yüklenicinin yazılı müracaatı ve idarenin de uygun görüşü olmak kaydıyla, kısmî geçici kabulü yapılmış kısımların, sözleşmede belirtilen teminat süresi dikkate alınarak, yukarıdaki esaslara göre işin bütününe kesin kabulünün yapılmış anlamına gelmemek şartıyla, kısmî kesin kabulü yapılabilir.

Kesin teminatın iadesine ait şartlar;

Taahhüdün, sözleşme ve ihale dokümanı hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesinden ve varsa işe ait eksik ve kusurların giderilerek geçici kabul tutanağının onaylanmasından ve yüklenicinin bu işten dolayı idareye herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra, alınmış olan kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların yarısının; kesin kabul tutanağının onaylanmasından sonra ise kalanının, yükleniciye iade edilebilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan ilişiksizlik belgesi getirilmesi zorunludur.

Yüklenicinin ilişiksizlik belgesini sunmaması halinde, durum Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan yazı ile sorularak, yüklenicinin ihale konusu işle ilgili borcunun bulunmadığının anlaşılması durumunda, geçici kabul tutanağının onaylanmasından sonra kesin teminat ve varsa ek kesin teminatın yarısı; kesin kabul tutanağının onaylanmasından sonra ise kalanı, yükleniciye iade edilir.

Yüklenicinin sözleşme konusu iş nedeniyle idareye ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na olan borçları ile ücret ve ücret sayılan ödemelerden yapılan kanuni vergi kesintilerinin kesin kabul tarihine kadar ödenmemesi halinde, protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın kesin teminatlar 4735 sayılı Kanununun 13 üncü maddesi hükmüne göre paraya çevrilerek borçlarına karşılık mahsup edilir, varsa kalanı yükleniciye geri verilir.

Yukarıdaki hükümlere göre mahsup işlemi yapılmasına gerek bulunmayan hallerde; kesin hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından itibaren iki yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen kesin teminat mektupları hükümsüz kalır ve bankasına iade edilir. Teminat mektubu dışındaki teminatlar sürenin bitiminde Hazine'ye gelir kaydedilir [15].

4. İHALEYE GİRİŞ VE İŞ SÜRESİNCE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. İhaleye Çıkış Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

İhaleye çıkış sürecinde ortaya çıkan en önemli sorun amacına uygun projelerin hazırlanamamasıdır. Örneğin, sporcular için yapılan bir salonda kapı yüksekliklerinin normal standartlarda olması kullanım aşamasında aksaklıklara neden olmaktadır. İşin ihalesine karar verilmesinden itibaren denetlenmesi ve amacına uygun projeler hazırlanarak ihaleye çıkarılması, müşavir firmanın yükleniciden önce belli olması ve projeleri yapıyı kullanacak kurum ile istişare içerisinde değerlendirip, gerekli düzeltmelerin yaptırılması yapım aşamasında proje değişikliklerini ortadan kaldıracaktır.

En önemli sorunlardan bir tanesi de yaklaşık maliyetin gerçeğe yakın olarak tespit edilmemesidir. Yaklaşık maliyet meslek odalarından, üniversitelerden ve benzeri kurumlardan, bu alanda faaliyet gösteren firmalardan araştırma yaparak tespit edilmesi gerekirken sadece birim fiyat cetveline bağlı kalınıyor. Gerçeği yansıtmayan yaklaşık maliyetler aşırı düşük sınırını değiştirmektedir. Örneğin ödeneği olmayan bir işin siyasi veya bölge baskısı nedeniyle ihaleye çıkarılmasında yaklaşık maliyeti düşük göstermek amacıyla imalatlar detaysız ve metrajlar az gösterilebiliyor. Bunun sonucunda imalat kalitesi düşmekte ve amacına uygun olmayan yapılar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yaklaşık maliyetin yüklenicilere sızdırılması eşit muamele ve eşit rekabet ilkelerini ortadan kaldırmakta, kamu zararına neden olmaktadır. Bunun için yaklaşık maliyetin tüm firmalar tarafından bilinmesi daha doğru olacaktır.

Kamu İhale Kanununun 1 ve 2 inci maddeleri, kanun kapsamına alınan kuruluşlar açısından tereddütlere yol açacak şekilde düzenlenmiştir.

2886 sayılı Kanun uygulamasında çok sayıda kamu kurum ve kuruluşunun, kamu ihale mevzuatı dışında kalması nedeniyle oluşan karmaşa ve ortaya çıkan sorunların giderilmesi gerektiği, 4734 sayılı Kanunun genel gerekçesinde ifade edilmiştir. Nitekim 4734 sayılı Kanununun 1 inci maddesinde, kamu kaynağı kullanan ya da kamu denetiminde bulunan kurum ve kuruluşlarından bahsedilmiş, 2 nci maddede ise hangi kuruluşların kapsama alındığına yönelik genel tanımlara yer verilmiştir. Diğer bir ifade ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanuna oranla 4734 sayılı Kanun kapsamı, yerinde bir düzenleme ile oldukça

genişletilmiştir. Kanunun 1 inci maddesi esas alındığı takdirde, örnek vermek gerekirse Medeni Kanun hükümlerine göre kurulan ve gerek genel bütçeden ve gerekse yerel yönetimlerden kamu kaynağı aktarılan bazı vakıf ile kamuya yararlı dernekler gibi özel hukuk tüzel kişilerinin de Kamu İhale Kanunu kapsamına girdiği şeklinde bir anlam ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, Kanunun 2 nci maddesinde tanımı yapılan kuruluşların esas alınması gerekmektedir.

Kamu İhale Kanununun 6 ncı maddesinde, ihale komisyonlarının idare personelinden seçileceği ve yedeklerinin de belirleneceği hükmü, uygulamada çeşitli sorunlara neden olabilecektir[13].

2286 sayılı Kanununun 14 üncü maddesinde de, ihale komisyonunun eksiksiz toplanacağı, hüküm altına alınmıştır. Ancak seçilmiş üyelerden oluşan özel idare encümeni ile bir kısım üyesi seçilmiş kişilerden oluşan büyükşehir belediyeleri dışındaki belediye encümenlerinde, seçilmiş üyenin ihaleye katılmaması halinde yedeğinin de olmaması nedeniyle ihalenin yapılıp yapılamayacağı konusunda tereddütleri yaşanmakta idi. Nitekim idari yargı kararlarında da, ihale komisyonlarının eksiksiz toplanmak gereği ifade edilmiştir. Dolayısıyla 4734 sayılı Kanun ile personel arasından yedekleri ile birlikte ihale komisyonu seçileceğinden, ilan edilen ihale gününde eksiksiz toplanma riski asgariye indirilmiş olmaktadır. Ancak 4734 sayılı Kanunu ile ihale komisyonunun idare personelinden oluşacağı, belirtilmektedir, İdare personeli kavramı, tanımlanmamıştır. İdare hukukunda, idare personeli tanımı ile hemen hemen tüm çalışanlar ifade edilmektedir. Bilindiği gibi kamu kurum ve kuruluşlarında, 675 sayılı Kanuna göre memur, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçi dışında personel çalıştırılması mümkün değildir.

4734 sayılı Kanun ile düzenlenen kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaçlarının sağlanması işi, bir kamu hizmetidir ve süreklilik arz eder. Bu nedenle, 657 sayılı Kanundaki tanımı itibarıyla 1 yıldan az süreli ve mevsimlik işler için çalıştırılan geçici personelin, sürekli bir kamu hizmeti olan ihale komisyonlarında görev almaları mümkün değildir. Ancak memurlar dışında, sözleşmeli personel ile işçilerin, ihale komisyonlarında görev almalarını engelleyen bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu personelde, asli ve sürekli kamu hizmetlerin de çalışmaktadırlar [2].

Diğer yandan, sermaye orana bağlı olarak bazı şirketler ile kamu kurumları bünyesindeki vakıf ve birlikler de 4734 sayılı Kanun kapsamına alınmıştır. Ancak bilindiği gibi bu tür kuruluşlarda, sözleşmeli personel ile işçi istihdam edilmektedir. Dolayısıyla idare personelinden sadece memurların anlaşılması halinde, bu kuruluşlarda değil ihale

komisyonu oluşturmak, ihale komisyonu başkanı olarak görevlendirilebilecek bir memur dahi bulunamayacaktır. Bu nedenlerle, uygulamada ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesi amacıyla, idare personeli tanımının yapılarak maddenin yeniden düzenlenmesi yararlı olacaktır.

4.2. Dosya Alınma Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

İhale dokümanında bulunmayan hususların ilânlarda yer alamayacağı hususu ile ilânlarda uyulması gereken hususlar Kamu İhale Kanununun 24 üncü maddesinde açıklanmıştır. Aynı şekilde Kamu İhale Kanununun 27 nci maddesinde ihale dokümanının içeriği ve İdari Şartnamelerde bulundurulması gereken hususlar detaylandırılmıştır. Ortaya çıkan uyumsuzluklar irdelendiğinde idarelerce hazırlanan ilânların, ihale dosyalarının ve İdari Şartnamelerde hataların olduğu göze çarpmaktadır. İdarelerce hazırlanacak ihale ilânları ve ihale dokümanlarının kontrol mekanizması oluşturularak denetlenmesi veya ilgili kurumlarda çalışan personellerin idareler ve Kamu İhale Kurumu tarafından eğitilmelerine yönelik programların düzenlenmesiyle uzman personellerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

İhaleye girecek olan isteklilerin herhangi bir mühendislik çalışması yapmadan ihaleye teklif vermemeleri gerekirken; ülkemizde uygulanmakta olan Kamu İhale Kanunu kapsamındaki ilerin ihale uygulamalarında bu durumla sıkça karşı karşıya kalınmaktadır. İhaleye hazırlanma sürecinde istekliler teklif edecekleri fiyat üzerinde çok titiz bir çalışma yapmalı ve bu çalışma sonucunda hesapladıkları teklif fiyatlarını ihale teklif fiyatı olarak öngörmelidirler. Bu şekilde hazırlanmayan tekliflerin ihaleyi alma olasılıkları hiçbir mühendislik tekniğe dayalı olmayan sadece basit bir tüccar mantığının ve anlılığının ihaleyi kazanmasından başka hiçbirşeyi ifade etmeyecektir. Kamu İhale Kanununun hazırlanması esnasında yüklenicilerin kendi aralarında anlaşarak kamu zararına sebebiyet vermelerini engellemek amacıyla ihale dosyasının ihale saatine kadar satın alınması uygulaması benimsenmiştir [8].

Kamu İhale Kanununun ilgili maddesine ihale dosya bedeli esas alınmak suretiyle ihale dosya son alım tarihi ile ihale tarihi arasına bir süre konulmalıdır. Konulacak bu sürenin minimum 2 gün olarak benimsenmesi faydalı olacaktır.

Doküman bedeli, basın bedelini aşmayacak şekilde belirlenmesi gerekirken, idare tarafından yüksek belirlenen doküman bedeli rekabeti engellemektedir.

4.3. İhaleye Hazırlanma Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Kamu İhale Kanununun 30 uncu maddesinde tekliflerin hazırlanması ve sunulması yönelik hükümler belirlenmiştir. Söz konusu maddede isteklilerin teklif dosyalarını hazırlarken uyması gereken kurallar net bir şekilde ifade edilmiş olmasına rağmen uygulamalarda isteklilerin konuyla ilgili uyumsuzluklara sebebiyet veren hatalarının olduğu tespit edilmiştir. Uyumsuzluklara neden olan durumların isteklilerin ciddi olmayan tutumlarından kaynaklandığı ortadadır. Dolayısıyla isteklilerin bu konuyla ilgili olan tutumlarını ciddileştirmeleri durumunda uyumsuzluklar ortadan kalkacaktır. Aynı şekilde Kamu İhale Kanununun 37 nci maddesinde tekliflerin değerlendirilmesine yönelik hükümler belirtilmiştir. İlgili maddede öngörülen şartlar net olmasına kârın biraz esneklik içermesi bir takım sıkıntılar yaratmaktadır. Öyle ki basiretli bir tüccar olarak nitelendirilmesi gereken isteklilerin teklif ettikleri fiyatları gösteren istekli mektubu eki cetvellerinde çarpım ve toplamlarda aritmetik hata bulunması durumunda ihale dışı bırakılmamaları bu esnekliğin bir göstergesidir [13,14,16].

Yaklaşık maliyet kavramı, Kamu İhale Kanununun 9 uncu maddesi ile düzenlenmiştir. Yapım işlerinde ilgili idare tarafından her türlü fiyat araştırması yapılarak KDV hariç yaklaşık maliyetin belirleneceği ve dayanakları ile birlikte ihale sonuçlanıncaya kadar gizli tutulacağı, hüküm altına alınmıştır. Böylece esas itibarıyla her yıl hazırlanan Bayındırlık Birim Fiyatlarının baz alındığı uygulamaya son verilmiştir. Diğer bir ifade ile yaklaşık maliyet işin niteliği, ihalenin zamanı ve yeri ile ülkemizin ekonomik koşulları dikkate alındığında, benzer özellikleri bulunan bir ihalenin yaklaşık maliyeti, ihaleyi yapan birim, ihalenin yapıldığı şehir ve ihalenin yapıldığı zamana göre değişebilecektir.

Yapım işlerinde yaklaşık maliyet, Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'ne göre, birim fiyatlardan ve yapı maliyetlerinden, meslek odaları, üniversiteler ve benzeri kurullardan, bu alanda faaliyet gösteren kişi ve firmalardan ve gerekli diğer araştırmalarla tespit edilebilecektir. Kullanılacak malzemelerin yaklaşık maliyeti bir cetvele geçirilecek ve % 25 kâr eklenmek suretiyle yaklaşık maliyet belirlenecektir [6].

Yaklaşık maliyetin belirlenmesinde piyasadan yapılacak araştırmaların belirleyici olduğu bir sisteme geçilmiş olsa da uygulamada idare görevlileri, sorunlarla karşılaşmamak için yaklaşık maliyeti belirlemede, Bayındırlık Birim Fiyatlarını esas almayı alışanlık haline getirmişlerdir. Bu şekilde hesaplanan yaklaşık maliyetin çok sağlıklı olmadığı ortadadır. Dolayısıyla sağlıklı bir yaklaşık maliyetin belirlenebilmesi için

idarelerce yaklaşık maliyet komisyonu balığı altında komisyonların ve bu komisyonları denetleyen mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. İdarelerce belirlenen yaklaşık maliyet, gizli tutulmak zorundadır. Ancak piyasadan, odalardan, birim fiyatlardan ve kamu kurumlarından bilgi ve belge toplamak ve yazışmalar yapmak suretiyle tespit edilen yaklaşık maliyetin, uygulamada gizli tutulması imkanı bulunmamaktadır. Yaklaşık maliyet, ihale komisyonu üyelerince bilinecektir. Ayrıca yazışmaları yapan ve dosyalayan görevlilerce de öğrenilecektir. Kezâ araştırma yapılan kişi ve kuruluşlarca da tahmin edilebilecektir. Yaklaşık maliyetin gizliliğinin ihlali ise, ceza sorumluluğu gerektirmektedir. Bu nedenle, uygulamada sakıncalar yaratacak ve şikayetlere konu yapılarak ihale sürecinin uzamasına neden olacaktır. Ayrıca tekliflerin değerlendirilmesi ve ihalenin karara bağlanma sürecinde yaklaşık maliyetin etkili olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu nedenlerle, tespit edilen yaklaşık maliyetin, ihalelerde ihalelere verilen tekliflerin etkilenmemesini sağlayacak şekilde, gizliliği esastan vazgeçilmeli ve Kamu İhale Kanununun ilgili maddelerinde, bu yönde değişiklikler yapılmalıdır [13,19].

İhaleye hazırlanacak isteklilerin fiyat ve metraj üzerinde detaylı bir çalışma yapması gerekirken teklif hesap cetveli istenmeyen işlerde mühendislik tekniğine dayalı olmayan basit tüccar mantığı ile tahmin edilen yaklaşık maliyete göre teklif hazırlanmaktadır. Örneğin ihaleye çıkan bir işin porsantaj oranları ile bir veya iki imalat cinsi için metraj çıkarılarak yaklaşık maliyet tahmin edilmeye çalışılıyor. Yaklaşık maliyet üzerinden kırım yapılarak verilen teklifler sınır değeri olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca yaklaşık maliyetin gizliliğinin ihlali sürecin uzamasına neden olmaktadır.

4.4. Teklifin Sunulmasında Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Kamu alımlarında etkinliği bozan unsurlar; rekabet bozucu anlaşmalar, danışıklı teklifler, siyasi himayecilik, rüşvet ve dolandırıcılıktır. Kamu alımlarında etkinliği bu uygulamalardan korumanın en etkili yolu rekabetçi bir ihale mekanizması hazırlamak ve icra etmektir. Kamu alımlarında rekabeti etkili bir biçimde sağlamak ve sürdürülebilmek için alımlar hakkındaki ayrıntılı ve anlaşılır bilgilerin mümkün olan en geniş alanda ilan edilmesi, istekliler arasında ayırım yapılmaması, kazanan teklifin belirlenmesinde kullanılacak ölçütün önceden açıklanması, nihayet alımı yapan idarelerin saydam çalışarak genel idare içinde ve kamuoyu önünde hesap verebilir olması gerekmektedir.

Kamu alımlarında etkinliği bozan siyasi himayecilik, yolsuzluk ve dolandırıcılıkla

mücadele etmenin en önemli yolu alım sürecinin başından sonuna kadar mümkün olan en üst seviyede saydam tutulmasıdır. Bu saydamlık alımı yapan kamu görevlilerini kamuoyu önünde hesap verebilir bir konuma getirecek ve disiplinli çalışmaya yönlendirecektir. Böylece görevlilerin güvenilirliği artabilecektir; dolaylı olarak da böyle bir güven ortamında teklif vermek isteyen tedarikçi ve müteahhitlerin sayısı ve ihalelerde rekabet artacaktır. Rüşvetin, kayırmacılığın ve hatta dolandırıcılığın, bir kelimeyle yolsuzluğun yaygın olduğu bir Kamu İhale Sistemi, kamu hizmeti bekleyen vatandaşa da, ihaleye teklif veren istekliye de, alımı yapan kamu görevlisini de zarar vermektedir. Havuzun dibindeki deliğin, havuza giren taze sudan fazlasını havuzun dışına aktarması gibi, Kamu İhale Sistemlerindeki deliklerde, hizmet bekleyen vatandaşa ayrılan kaynağın azalmasına veya en azından ihtiyaç kadar arttırılamamasına yol açmaktadır.

Alımı yapan konumundaki kamu görevlileri de iyi işlemeyen bir kamu ihaleleri sisteminde zor durumda kalmakta, kararlarını gönül rahatlığı ile verememekte ve sürekli tereddüt içerisinde görev yapmaktadır. Saydam, etkin ve iyi planlanmış bir yatırım ve ihale sistemi herkesten önce bu ihaleler üzerinde çalışan, ihalelerin tüm teknik çalışmalarını yürüten ve günü geldiğinde bunun hesabını veren kamu görevlilerini rahatlatacaktır. Her alanda olduğu gibi kamu ihalelerinde de, karanlık ve dolambaçlı yollar, art niyetlilerin önünü açmakta, dürüst kişilerin hayatını zorlaştırmaktadır [17].

Ülkemizde uygulanmakta olan Kamu İhale Kanununu, ihale hukukunun temel ilkeleri olan açıklık (şeffaflık), rekabetçi ve icra edilebilirlik açısından değerlendirdiğimizde gerek AB'ye uyum sürecinin tamamlanması ve gerekse kamu ihalelerinde açıklık ve rekabetin sağlanarak yolsuzlukların en aza indirilmesi açısından olumlu katkıda bulunduğu aşikardır. Fakat Kamu İhale Kanunu kamu ihalelerinde açıklık, rekabet açısından yetersiz kaldığı gözlenmekte ve buna yönelik ek düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

İhalelerde aşırı düşük teklifi veren firmaların araştırılması gerçek sonucu yansıtmamaktadır. Firmalar her imalat için çalıştıkları taşeron firmadan istedikleri proforma faturayı veya teklifi almaları zor değildir.

4.5. Teklifin Değerlendirilmesinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Yeterlik Belgeleri ve Eksik Evrakların Tamamlattırılması;

Kamu İhale Kanununun 10 uncu maddesine istinaden idarelerce ihaleye katılacak isteklilerden, ekonomik ve malî yeterlik ile mesleki ve teknik yeterliklerinin belirlenmesine ilişkin olarak aşağıda belirtilen bilgi ve belgeler istenmektedir:

a) Ekonomik ve malî yeterliğin belirlenmesi için;

- 1) Bankalardan temin edilecek isteklinin mali durumu ile ilgili belgeler,
- 2) İsteklinin, ilgili mevzuatı uyarınca yayınlanması zorunlu olan bilançosu veya bilançosunun gerekli görülen bölümleri, yoksa bunlara eşdeğer belgeleri,
- 3) İsteklinin iş hacmini gösteren toplam cirosu veya ihale konusu iş ile ilgili taahhüdü altındaki ve bitirdiği i miktarını gösteren belgeler.

b) Mesleki ve teknik yeterliğin belirlenmesi için;

- 1) İsteklinin, mevzuatı gereği ilgili odaya kayıtlı olarak faaliyette bulunduğunu ve teklif vermeye yasal olarak yetkili olduğunu kanıtlayan belgeler,
- 2) İsteklinin ihale konusu iş veya benzer ilerde; mal ve hizmet alımları için son beş yıl içinde, yapım işleri için ise son on beş yıl içinde kamu veya özel sektörde o işe ait sözleşme bedelinin en az % 70'i oranında gerçekleştirdiği veya %50'si oranında denetlediği veyahut yönettiği idarece kusursuz kabul edilen benzeri ilerle ilgili deneyimini gösteren belgeler,
- 3) İsteklinin üretim ve/veya imalat kapasitesine, araştırma-geliştirme faaliyetlerine ve kaliteyi sağlamasına yönelik belgeler,
- 4) İsteklinin organizasyon yapısına ve ihale konusu işi yerine getirmek için yeterli sayıda ve nitelikte personel çalıştıracağına ilişkin bilgi ve/veya belgeler,
- 5) İhale konusu hizmet veya yapım işlerinde isteklinin yönetici kadrosu ile işi yürütecek teknik personelinin eğitimi ve mesleki niteliklerini gösteren belgeler,
- 6) İhale konusu işin yerine getirilebilmesi için gerekli görülen tesis, makine, teçhizat ve diğer ekipmana ilişkin belgeler,
- 7) İstekliye doğrudan bağlı olsun veya olmasın, kalite kontrolden sorumlu olan ilgili teknik personel veya teknik kurullara ilişkin belgeler,
- 8) İhale konusu işin ihale dokümanında belirtilen standartlara uygunluğunu gösteren, uluslararası kurallara uygun şekilde akredite edilmiş kalite kontrol kurulları tarafından verilen sertifikalar,

9) İdarenin talebi halinde doğruluğu teyit edilmek üzere, tedarik edilecek malların numuneleri, katalogları ve/veya fotoğrafları [11].

Genel olarak bakıldığında isteklilerden istenilen evrakların çokluğu göze çarpmaktadır. İsteklilerin yeterliliklerini belirlemeye yönelik olarak "Ekonomik ve Mali Yeterlilik" ile "Mesleki ve Teknik Yeterlilik" kurallarının tek bir belge içerisinde toplanması, ihalelere katılımı son derece kolaylaştıracağı gibi haksız rekabet ortamını da ortadan kaldıracaktır. "İhaleye Katılım Yeterlik Belgesi" olarak düzenlenecek belgenin içerisinde nelerin olacağını Kamu İhale Kurumu tarafından düzenlenmesi ve belgenin Kamu İhale Kurumu tarafından isteklilere verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Verilecek olan belgenin belirli zaman aralıklarında Kamu İhale Kurumu tarafından güncellenmesi de mantıklı olarak görülmektedir. Gerçekleştirilecek bu düzenlemeler sonucunda, piyasada bulunduğu tahmin edilen 150.000–200.000 civarındaki yapım müteahhidi sayısı da 50.000' i geçmeyecektir. Bu düzenlemeler ayrıca, ülkemizde bir türlü istenilen düzeye getirilememiş yapılmaya güvenli, ekonomik ve estetik boyut kazandıracaktır [16,18]. Eksik evrakların tamamlattırılması konusunda Kamu İhale Kanununda mutlak bir ifade bulunmaktadır. Kamu İhale Kanununda teklifin esasını değiştirecek nitelikte olmaması kaydıyla, belgelerin eksik olması veya belgelerde önemsiz bilgi eksikliği bulunması halinde, idarelerce belirlenen sürede isteklilerden bu eksik belge veya bilgilerin yazılı olarak istenmesi şartıyla tamamlatabileceği ve evrakları tamamlamayanların ihale dışı bırakılacağı belirtilmiştir. Fakat yukarıdaki ibareden de anlaşılacağı üzere hangi evrakların eksik evrak olduğu konusunda kesin bir ibare olmadığı gibi eksik evrakların tamamlamayan isteklilerin sadece ihale dışı bırakılmalarının kötü bir amaçla ihaleye giren veya ihaledeki teklif fiyatları pozisyonları itibariyle eksik evraklarını tamamlamamak istemeyen istekliler açısından değerlendirildiğinde yeterli bir cezalandırma olmadığı görülmektedir. Konu ile ilgili olarak Kamu İhale Kurumu tarafından hangi evrakların eksik evrak olarak değerlendirilmesi gerektiği yönelik kesin ibarelerin bulunduğu bir düzenleme yapılmalıdır. Ayrıca eksik evraklarını tamamlayan isteklilere uygulanacak cezaî müeyyidelerin arttırılması gerekmektedir.

Mimar ve mühendisler, beş ya da on yıl bir kamu kuruluşunca çalışıyor ve inşaat alanlarına dair hiç bir tecrübeleri olmamalarına rağmen, iş deneyim belgeleri olarak müteahhitlikle hiçbir alakası olmayan birileriyle ihaleye girebiliyor. Bu durumun önüne geçebilmek için, "iş bitirme" ve "denetleme" belgelerinin suiistimalini önleyici tedbirler alınmalı ve bu belgelerin uygun bir şekilde kullanımları sağlanmalıdır.

Aşırı Düşük Teklifler;

Kamu İhale Kanununa göre yapılan ihalelerde ortaya çıkan en önemli sorun aşırı düşük tekliflerin değerlendirilmesinde ortaya çıkmaktadır. 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 38 inci maddesinde, “İhale komisyonu verilen teklifleri 37 nci maddeye göre değerlendirdikten sonra, diğer tekliflere veya idarenin tespit ettiği yaklaşık maliyete göre teklif fiyatı aşırı düşük olanları tespit eder. Bu teklifleri reddetmeden önce, belirlediği süre içinde teklif sahiplerinden teklifte önemli olduğunu tespit ettiği bileşenler ile ilgili ayrıntıları yazılı olarak ister.

İhale komisyonu;

a) İmalat sürecinin, verilen hizmetin ve yapım yönteminin ekonomik olması,
 b) Seçilen teknik çözümler ve teklif sahibinin mal ve hizmetlerin temini veya yapım işinin yerine getirilmesinde kullanacağı avantajlı koşullar,

c) Teklif edilen mal, hizmet veya yapım işinin özgünlüğü, hususlarında belgelendirilmek suretiyle yapılan yazılı açıklamaları dikkate alarak, aşırı düşük teklifleri değerlendirir. Bu değerlendirme sonucunda, açıklamaları yeterli görülmeyen veya yazılı açıklamada bulunmayan isteklilerin teklifleri reddedilir.” hükmü yer almaktadır. 40ıncı maddesinin birinci fıkrasında ise, “37 ve 38 inci maddelere göre yapılan değerlendirme sonucunda ihale, ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren isteklinin üzerinde bırakılır.” hükmü yer almaktadır. 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 40 ıncı maddesinde, ihalenin ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren isteklinin üzerinde bırakılacağı, 38 inci maddesinde ise, aşırı düşük tekliflerin, ihale komisyonlarınca önce tespit edileceği, daha sonra ise bunlar hakkında yazılı açıklama isteneceği ve değerlendirme yapılacağı öngörülmüş iken, uygulamada ihale komisyonlarınca Kamu İhale Kanununun öngördüğü aşırı düşük teklif tespit çalışması hiç yapılmayarak ihale doğrudan en düşük teklif sahibine bırakılmakta veya aşırı düşük teklif tespit ve değerlendirme çalışmaları komisyonlar tarafından teklifte önemli olduğu tespit edilen bileşenlerle ilgili ayrıntılar hakkında yazılı açıklama istenmeden veyahut yazılı açıklama istenmiş olsa dahi, Kamu İhale Kanununun öngördüğü, “Yapım yönteminin ekonomik olması”, “Seçilen teknik çözümler ve teklif sahibinin yapım işinin yerine getirilmesinde kullanacağı avantajlı koşullar” ile “Teklif edilen yapım işinin özgünlüğü” hususlarında her hangi bir değerlendirme yapılmaksızın ihalelerin sonuçlandırıldığı tespit edilmiştir. Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 34 üncü maddesinin son fıkrasında; “Ayrıca, aşırı düşük tekliflerin değerlendirilmesinde ve sözleşmenin uygulanması aşamasında

kullanılmak üzere, idarelerce isteklilerden tekliflerinin ekinde; anahtar teslimi götürü bedel ilerde, teklif bedelini oluşturan iş kalemleri ve/veya iş gruplarına ait miktarlar ve bunlara ait birim fiyatlar ile bu fiyatlara ilişkin idarenin tanımladığı yapım şartlarına uygun analizler ve teklif bedelini gösteren hesap cetveli; teklif birim fiyatlı ilerde ise, teklif edilen fiyatlara ilişkin idarenin tanımladığı yapım artlarına uygun analizler, istenebilir.” düzenlemesi bulunmaktadır. Bununla birlikte, bazı idarelerin sadece Yapım İleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 34 üncü maddesi uyarınca istenen ve isteklilerce teklifleri kapsamında sunulan belgelerin değerlendirilmesi yoluyla Kamu İhale Kanununun 38 inci maddesine göre aşırı düşük teklif sorgulaması yaptıkları görülmüştür. Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 34 üncü maddesi uyarınca idarelerce istenen ve isteklilerce verilen bilgi ve belgeler, isteklilerin teklif fiyatlarını nasıl hesapladıkları konusunda ihale komisyonunun bilgi sahibi olmasını temin için ve sözleşmenin uygulanması aşamasında kullanmak amacıyla istenmektedir. Bu belgeler Kamu İhale Kanununun 38 inci maddesine göre isteklilerce ileri sürülebilecek avantajlara ilişkin açıklamaların tamamını karşılamadığından, ihale komisyonlarının aşırı düşük teklif sorgulamalarını, sadece bu belgeleri kullanarak gerçekleştirmeleri, anılan maddenin uygulandığı anlamına gelmeyecek ve bu maddeye aykırı olacaktır. Bu nedenle, Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 34 üncü maddesine göre bilgi ve belge istendiği durumlarda da ayrıca aşırı düşük teklif sorgulaması yapılması ve bu kapsamda istekliler tarafından yapılan açıklamaların değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede ihale komisyonu; bir yapım işinin ihalesinde geçerli teklifleri tespit ettikten sonra;

a) Yaklaşık maliyetin % 120' sinin üzerindeki ve % 40' ının altındaki, yani yaklaşık maliyeti = 100 olan bir ihalede, 120' nin üzerindeki teklifleri 40 'ın altındaki teklifleri dikkate alınmaksızın, diğer tekliflerin aritmetik ortalamasını bulur ve bu değeri yaklaşık maliyete bölmek suretiyle (C) değerini elde eder.

b) İlgili tablodan (C) değerine karşılık gelen (K) değerini bulur.

c) Bu (K) değerini yaklaşık maliyetle çarpmak suretiyle sınır değeri tespit eder ve bu sınır değerinin altındaki (yaklaşık maliyetin % 40' ının altındakilerde dahil) tekliflerin sahiplerinden, teklifte önemli olduğunu tespit ettiği bileşenler ile ilgili ayrıntıları yazılı olarak ister. Bileşenler, teklifin maliyet bileşenlerini, ayrıntılar ise bunlara ait fiyat analizlerini ifade ettiğinden, ihale komisyonu, aşırı düşük teklifin maliyet bileşenlerini ve/veya bunlara ait fiyat analizlerini;

a) Yapım yönteminin ekonomik olması,

b) Seçilen teknik çözümler veya yapım işinde kullanılacak avantajlı artlar,

c) Teklif edilen yapım işinin özgünlüğü, hususlarında istekliler tarafından belgelere dayalı olarak yapılan yazılı açıklamaları dikkate almak suretiyle değerlendirir [19].

Kamu İhale Kanununda belirtilen kriterler esas alınarak yapılan değerlendirme sonucunda açıklamaları yeterli görülmeyen veya belirlenen sürede yazılı açıklamada bulunmayan isteklilerin teklifleri reddedilir. İhale komisyonu yapacağı değerlendirme sonucu aşırı düşük sınır değerinin bir üstündeki teklif dâhil, sınır değer altındaki tüm tekliflerden birini ekonomik açıdan en avantajlı teklif olarak değerlendirerek ihaleyi sonuçlandırabilir. Ancak bu değerlendirmenin nasıl yapılacağı hususunda matematiksel bir yöntem olmadığından uygulamada uyuşmazlıklara yol açmaktadır. Zira ihale komisyonları bazı ihalelerde, sınırdeğer altındaki tüm teklifleri aşırı düşük teklif kabul ederek değerlendirme dışı bırakmakta ve sınır değer bir üstündeki teklifi ekonomik açıdan en avantajlı teklif olarak değerlendirmektedir. Bu durumda sınır değer altındaki teklif sahipleri şikâyet etmektedirler. Bazı ihalelerde ise, sınır değer altındaki tekliflerden birini ekonomikaçıdan en avantajlı teklif kabul etmektedirler. Bu durumda ise bu teklifin altındaki teklif sahipleri şikâyet etmektedirler. Bazı ihalelerde ise, ihale komisyonları şaibe altına girmemek için en düşük teklifi, ekonomik açıdan en avantajlı teklif kabul etmektedirler. Aşırı düşük tekliflerin somut verilerle belgelendirilmesi gerekir. Bunun için, anahtar teslimi götürü bedel sözleşme usulü ile ihalelerde, idarelerce ihale dokümanı olarak verilen porsantaj oranları listesindeki imalat kalemlerinin, uygulama projeleri ve buna ilişkin mahal listelerine göre hesaplanmış metrajları ile o imalat kalemlerinin her türlü fiyat araştırması yapılarak düzenlenmiş birim fiyat analizlerine dayalı birim fiyatları isteklilerden yazılı olarak istenir. Böylece istekliler, verdiği anahtar teslimi götürü bedel teklifi, maliyet bileşenlerine ve birim fiyat analizlerine göre nasıl hesapladıklarını belgelendirmiş olurlar [14]. Aşırı düşük tekliflerin maliyet bileşenleri ve birim fiyat analizleri, ihale komisyonlarınca yaklaşık maliyet veya diğer tekliflerin maliyet bileşenlerine ve birim fiyat analizlerine göre mukayese edilir. Maliyetin bileşenlerinden imalat kalemlerinin miktarları, yaklaşık maliyet ve diğer tekliflerin çoğunluğunun tespit ettiği miktarlar, birim fiyatlar ise yaklaşık maliyet ve diğer tekliflerin çoğunluğunun her türlü fiyat araştırması yapılarak düzenlenmiş birim fiyat analizlerine dayalı tespit ettiği yüklenici kar ve genel giderler ihtiva etmeyen, sadece o imalat kaleminin bünyesine giren malzeme, işçilik, makine ve ekipman maliyetine dayalı birim fiyatları esas alınarak bir maliyet bulunur. Bulunan bu maliyete, sözleşme giderleri (karar pulu, damga vergisi,

noter masrafı, KİK payı), İl-risk ve mali mesuliyet sigorta giderleri, teminat mektubu masrafları, anahtar ve taahhüt teknik personel giderleri, Şantiye ilk kurulum ve mobilizasyon giderleri gibi sadece bu iş için yapacağı minimum genel giderler eklenme suretiyle aşırı düşük sınır değer maliyeti baka bir ifade ile en düşük yapılabilirlik maliyeti bulunur. Bu değer, eğer yaklaşık maliyet sağlıklı hesaplandı ise, 2004 Yılı Kamu İhale Tebliği'nde yer alan aşırı düşükteklif değerlendirmesine ilişkin yönteminin uygulanmasında bulunan aşırı düşük sınır değeri ile örtüşecektir. Aksi takdirde yaklaşık maliyet yüksekse en düşük yapılabilirlik maliyeti Kamu İhale Tebliği'ne göre bulunan sınır değerinin altında olacaktır. Başka bir deyişle, aşırı düşük olmayan teklifler Kamu İhale Tebliği'ne göre bulunan yöntemle aşırı düşük teklif olacaktır. Eğer ihale komisyonları, Kamu İhale Tebliği'ne göre bulunan aşırı düşük sınırının altındaki tüm teklifleri aşırı düşük teklif kabul edip, bu sınır değerinin üstündeki ilk teklifi ekonomik açıdan en avantajlı teklif kabul ettikleri takdirde, ekonomik açıdan en avantajlı teklif yüksek belirlenmiş olacaktır. Halbuki eğer yaklaşık maliyet sağlıklı belirlenmedi ise, başka bir deyişle, miktarlar uygulama projesine, birim fiyatlarda gerçek piyasa rayiçlerine uygun değilse, yukarıda açıklanan yöntemde yaklaşık maliyet dikkate alınmayacağından, en düşük yapılabilirlik maliyeti, diğer tekliflerin çoğunluğunun miktar ve birim fiyatları göz önüne alınarak doğru olarak hesaplanabilecektir. Kamu İhale Tebliği'ne göre aşırı düşük sınır hesabı, yaklaşık maliyetin hep doğru ve sağlıklı hazırlandığı tezine dayanmaktadır. İhale komisyonu en düşük yapılabilirlik maliyetinin altında olan teklif sahiplerinin, aşırı düşük sorgulaması sonucu yaptıkları yazılı açıklamaları endüşük tekliften başlayarak değerlendirir. Belgelere dayalı olarak sağladıkları avantajlar ve bu avantajların teklif bedeli içindeki payı, teklif bedellerinin üzerine ilave edilerek fiktif teklif bedelleri bulunur. Bu yaklaşıma göre, fiktif teklif bedeli en düşük yapılabilirlik maliyetinin üstüne çıkan ilk teklif ekonomik açıdan en avantajlı teklif kabul edilebilir. Fiktif teklif bedelleri en düşük yapılabilirlik maliyetinin altında ise bu durumda en düşük yapılabilirlik maliyetinin üzerindeki ilk teklif ekonomik açıdan en avantajlı teklif kabul edilebilir. Eğer ekonomik açıdan en avantajlı teklif fiktif tekliflerden biri ise o takdirde ekonomik açıdan en avantajlı teklif en düşük yapılabilirlik maliyetinin altındaki bir teklif olacaktır. En düşük yapılabilirlik maliyetinin altında bulunan her teklifin hesap cetvellerindeki imalat kalemlerinin miktar ve birim fiyatları, en düşük yapılabilirlik maliyet hesap cetvelindeki miktar ve birim fiyatlara göre mukayesesi yapılarak somut verilerle aşırı düşük teklifler belgelendirilmiş olurlar [20]. 4734 sayılı Kamu İhale

Kanununun 38 inci maddesinde aşırı düşük tekliflerin tespit ve sorgusunun verimli bir şekilde yapılabilmesi için ve yeknesaklık sağlanabilmesi amacıyla, hangi bilgi ve belgelerden istifade edilebileceği ve hesaplamanın nasıl yapılacağına ilişkin resmi kriterlerin Kamu İhale Kurumu tarafından belirlenerek gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir [16].

İhalelere itiraz süresinin karar tarihini izleyen 15 gün içinde olması ve hatta gereksiz şikâyetler de ayrı bir sıkıntı kaynağıdır. Bu sürenin kısaltılmasının, ayrıca gereksiz şikâyetleri önleyici tedbirlerin alınmasının faydalı olacaktır.

4.6. Sözleşme ve Yer Tesliminde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Yer tesliminden önce ihale sınırları içerisinde kalan yapıların, yer altı-yerüstü enerji hatlarının ve diğer işin başlamasını engelleyecek unsurların ortadan kaldırılmış olması fiili başlamayı eken hale getirir.

Kamu İhale Kanununun 62 nci maddesinin (a) bendinde ödeneklerle ilgili olarak ifade “birden fazla yılı kapsayan ilerle ilgili olarak ilk yıl için öngörülen ödenek proje maliyetinin %10’undan az olamaz ve başlangıçta daha sonraki yıllar için programlanmış olan ödenek dilimleri sonraki yıllarda azaltılamaz” şeklindedir. İfadeden de anlaşılacağı gibi sonraki yılların ödeneğinin nasıl karşılanacağı açık değildir. Bu yüzden ödenek garantisini sağlanamazsa yürütülmesi zorlaşacak olan anahtar teslimi götürü bedel işlerin ödeneklerine yönelik Kamu İhale Kanununda net ibarelerin olduğu düzenlemeler yapılmalıdır [15].

Sözleşme türünün seçimi, uygulamada yaşanan en önemli problemlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin güçlendirme işlerinin götürü bedel ihale türüyle yapılması, yapım aşamasında ortaya çıkabilecek proje değişikliklerinin uygulanamamasına neden olabilmektedir. İhale öncesi uygulama projelerinin oluşturulması neredeyse imkânsız yapım işlerinin (özellikle onarım ve güçlendirme gibi), Anahtar Teslimi Götürü Bedel sözleşme ile yapılması oldukça zor olmakla birlikte uygulamada idare ile yüklenici arasında hukuki ihtilafların doğmasına sebebiyet vermektedir. Kamu İhale Kanununun 62 nci maddesinin (c) bendinde “Yapım işlerinde arsa temin edilmeden, mülkiyet, kamulaştırma ve gerekli hallerde imar işlemleri tamamlanmadan ve uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamaz. İhale konusu yapım işinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenemediği

durumlarda ön veya kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabilir. Uygulama projesi bulunan yapım işlerinde anahtar teslimi götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale yapılması zorunludur. Ancak, doğal afetler nedeniyle uygulama projesi yapılması için yeterli sürebulunmayan yapım işlerinde ön veya kesin proje üzerinden, her türlü onarım işleri ile işin yapımı sırasında belli aşamalarda arazi ve zemin etütleri gerekmesi veya uygulamada imar ve güzergâh değişikliklerinin muhtemel olması nedenleriyle ihaleden önce uygulama projesi yapılamayan, bina işleri hariç, yapım ilerinde ise kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabilir. Bu işlerin uygulama projesi yapılabilen kısımlar için anahtar teslimi götürü bedel, uygulama projesi yapılamayan kısımlarda ise her bir kalem iş için birim fiyat teklif almak suretiyle ihale yapılabilir.” ifadesi mevcuttur. Ancak madde içerisinde yer alan “bina ileri hariç” cümlesi, “bina içerisinde yapılan her türlü yapım işi anahtar teslimi Götürü Bedel sözleşme usulü ile ihale edilmelidir” şeklinde yorumlanmaktadır. Bu ifade yeni yapılan binalar için elverişli olmakla birlikte, özellikle faal durumda bulunan ve ihale öncesi yeterli incelemenin, dolayısıyla uygulama projesinin yapılmasının imkânsız olduğu bina türü yapılarda anlamını yitirmektedir. 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun ikincil mevzuatı olan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin, Yaklaşık Maliyet hesabına esas miktarların tespiti balıklı 8. maddesinin uygulama projesi yapılamayan onarım ileri balıklı “e” bendine göre: “Uygulama projesi yapılması mümkün olmayan onarım işlerinde, hazırlanan rölevelere dayalı olarak düzenlenen mahal listeleri ve metrajlara göre yaklaşık maliyet hesaplanır.” Buradan anlaşılacağı üzere, uygulama projesi yapılamayan onarım işleri söz konusudur. Bu tür onarım işlerinin Anahtar Teslimi Götürü Bedel İhale edilmek zorunda kalınması esasında Kanunun ruhuna da terstir. Özellikle güçlendirme ve güçlendirmeye bağlı onarım ileri Teklif Birim Fiyat ihale edilebilmelidir. Bunun en önemli sebebi; fiili olarak yıkım sökülme işlemi yapılmadan yapının strüktürünün tam olarak ortaya konulamaması, dolayısıyla uygulama projesi yapılmasının imkânsızlığıdır.

Sonuç itibariyle özellikle ihale öncesi uygulama projelerinin yapılmasının imkânsız olduğu, güçlendirme ve onarım işlerinde Kamu İhale Kanunu ve ikincil mevzuatında düzenleme yapılarak Teklif Birim Fiyat sözleşme usulüne göre ihale yapılabilmesinin önü açılmalıdır[32]. Kamu İhale Kanununun 62 inci maddesinin (c) bendi içerisinde yer alan “Yapım işlerinde arsa temin edilmeden, mülkiyet, kamulaştırma ve gerekli hallerde imar işlemleri tamamlanmadan ve uygulama projeleri yapılmadan ihaleye çıkılamaz” ibaresinin uygulamada idareler tarafından ihlâl edildiği, aynı şekilde Kamu İhale Kanununda

belirtilen süreler uyulmaksızın idarelerin sözleşme imzaladığı yapılan analizler neticesinde tespit edilmiştir. İdarelerin söz konusu durumlara yönelmelerinin mevcut bürokrasi yoğunluğunu azaltmak olduğu düşünüldüğünde ihale süreçleri ilgili tüm sürelerin yeniden gözden geçirilmesinin uygun olacağı görüşü tekrar gündeme gelmektedir. Konu ile ilgili olarak değinilmesi gereken diğer bir mevzu ise idarelerin sözleşmeleri daha erken imzalamak için aldıkları ivedilik kararlarıdır. Alınan ivedilik kararlarının uygulamalarda uyumsuzluklara yol açtığı gözlemlenmiştir. Ortaya çıkan uyumsuzlukların giderilmesi için ivedilik kararlarının hangi artlarda alınacağını net bir şekilde öngören yeni bir düzenleme yapılmalı veya ivedilik kararı alımı uygulamasından vazgeçilmelidir [12,14].

Yer teslimindeki gecikmeler;

Tip sözleşmelerinin “işe başlama ve bitirme tarihi, gecikme halinde alınacak cezalar” başlıkları 3. maddesinde sözleşmenin imzalanmasından, Sayıştay tesciline tabi işlerde tescilin yükleniciye bildirilmesinden sonraki 5 gün içinde yer tesliminin yapılması öngörülmektedir. Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi’nin 4. maddesinde bu sürede gecikmenin işin tamamlanması etkisi göz önüne alınarak yükleyiciye yalnızca süre uzatımı verilebileceği açıklanmaktadır.

Çoğu kez işyeri teslimindeki gecikmelere idarenin zamanında inşaat ruhsatı almaması, jeolojik incelemelerin yeterli derecede yapılmamış olmaması, inşaat yerinin henüz kamulaştırılmamış olması, başka bir yükleyici işinin bitmesinin beklenmesi gibi faktörler neden olmaktadır. Uygulamada kısmi yada şartlı işyeri teslimleriyle de karşılaşılmaktadır. Yer teslim tutanağında eksikliklerin neler olduğu ve işin gidişatını ne ölçüde etkilediği açıkça belirtilmektedir. Tutanağı şartsız imzalayan yükleyiciye yer teslimi noksansız yapılmış sayılır. İş yeri teslimi yöresel iklim ve fen noktasından çalışılmayacak bir döneme rastlıyorsa, bu dönem sonuna kadar her hangi bir gecikmenin olmadığı düşünülmelidir.

Yer tesliminin hiç yapılamayacak olması yükleyiciye sözleşmeyi bozma hakkı vermekte, diğer durumlarda ise süre uzatımı talep hakkı doğmaktadır.

4.7. Yer Teslim Sonrası İş Yapılma Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Projenin geç verilmesi, proje değişikliği;

Sözleşme konusu işlerin projeleri, sözleşme eki diğer şartname ve teknik belgelerle

birlikte sözleşmenin imzalanması sırasında yükleniciye verilmektedir.

Sözleşmeye göre yüklenici tarafından uygulama projelerinin hazırlanması söz konusu olduğu takdirde, idare tarafından yükleniciye öncelikle avan projeler verilmektedir.

İşin yürütülmesi sırasında idarece verilmesi gerekebilecek uygulama ve detay projeleri işi aksatmamak üzere iş programı uyarınca gerekli olduğu zamanlarda yükleniciye teslim edilmektedir.

Sözü edilen projelerin tesliminde gecikme olması yada teslim edilen projelerde zamana ihtiyaç gösterecek biçimde değişiklik yapılması durumlarında BİGŞ 'nin 12. maddesi uyarınca yükleniciye gerekli olan süre uzatımı verilir.

Ancak; sözleşme veya eklerine göre uygulama projelerinin idare tarafından verilmesi gerektiği durumlarda yüklenicinin yapmak zorunda olduğu işlerden herhangi birinin veya bölümünün uygulama projelerinin hazırlanıp kendisine teslim edilmemiş olması halinde yüklenici bir yazı ile idareye başvurarak kendisinin başlamaya hazır olduğunu, gecikme ihtimali bulunan işlerin projelerinin en geç hangi tarihte ve hangi süre ile kendisine verilmesi gerektiğini bildirmek zorundadır. Bu istemin projelerin hazır olunmasının istendiği tarihten en az bir ay önce idareye iletilmesi gerekir. bu süre içinde yüklenici gerekli başvuruda bulunmamış ise yüklenicinin gecikme iddiaları dikkate alınmaz.

Sözleşme eki olarak yükleniciye verilmesi gereken "uygulama projeleri dışındaki" projelerin geç verilmesi durumunda yüklenicinin idareye bir ay evvelden başvurması gerekmektedir. Çoğu kez yüklenicinin yer tesliminden sonra idareye vereceği genel anlamda isteklerini içeren dilekçesi de sözü edilen bir ay önce istekte bulunma koşulu yerine geçmektedir.

Hakedişin Zamanında Ödenmemesi;

Hakediş raporunun zamanında ödenmemesi, ödenek yokluğu yada yetersizliği, nakit yetersizliği, tahakkuk ve ödemeye ilişkin işlemlerin gecikmesi nedeniyle olabilmektedir. Yüklenicinin kusuru dışında bulunan bu tür gecikmeler süre uzatımına konu olmaktadır.

Eski BİGŞ 'nin 33. maddesinde hakedişin imzalandığı tarihten itibaren 30gün içinde ödenmesi ön görülmekte iken 2886 yasaya göre çıkarılan yeni BİGŞ 'nin 39.uncu maddesinde; hakedişin imzalanmasından 30 gün içerisinde de ödenmesi ön görülmüştür. Bu durumda hakedişin ödenmemesi nedeniyle yükleniciye süre uzatımı verilebilmesi için hakedişin imzalanmasından itibaren 60 günden fazla bir sürenin geçmiş olması gerekir.

İnşaatin Haksız Olarak Durdurulması;

Kontrol örgütü gerek gördüğünde şantiyedeki çalışmaları durdurabilmektedir BİGŞ

'nin 22. maddesine göre de noksan, hatalı ve kusurlu gördüğü inşaatın soruşturulması, ve tespitlerin yapılabilmesi için gerekli yerleri kazdırmaya yada yeniden yaptırmaya yetkilidir.

Bu ve benzeri nedenlerle şantiye çalışmalarının durdurulmasında yüklenicinin bir sorumluluğu olmamışsa işin süresinin durdurulma süresi kadar uzatılması gerekir.

Olağanüstü Doğa Olayları ve Sosyal Nedenler;

İnşaatın yapıldığı bölgede deprem, sel, yangın, heyelan, şiddetli yağışlar gibi normalin dışında doğa olaylarının meydana gelmesi ve bu olayların meydana gelmesi ve bu olayların inşaatta yada taşıma yollarında yol açtığı zarar sonucunda gecikme yada gerileme olması nedeniyle ortaya çıkan gecikmeler için BİGŞ 'nin 24. maddesi hükmü doğrultusunda süre verilmesi gerekir. Ancak sürü uzatımı verilebilmesi için sözü edilen doğa olaylarının resmi makamlardan alınan yazılarla belgelendirilmesi, işte gerileme ve gecikmenin tutanakla saptanması doğa olayıyla, işte gecikme arasında illiyet bağının bulunması gerekmektedir.

Öte yandan tip sözleşmesinin 13. maddesinde, kısmi veya genel hazırlık (seferberlik) duyurusu da gecikme nedenleri arasında sayılmaktadır. Savaş hazırlığının gecikme nedeni olabilmesi işçi ve teknik eleman sağlanmasında güçlük olduğu kanıtlanmalıdır.

İnşaat sektöründe malzeme denetimi de en üst düzeye çıkarılmalıdır. TSE belgesi kaliteyi belirlemede etken olmaktan çıkmıştır. Özel sektördeki hem de devletin içindeki denetim mekanizmalarını, hem yapısal hem de yasaya bunları çok iyi bir şekilde monte etmek suretiyle daha da güçlendirmemiz lazım.

4.8. İlave İmalat Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa ilişkin bütün mevzuatı, standart ihale dokümanlarını ve tip sözleşmeleri hazırlamak, geliştirmek ve uygulamayı yönlendirmek, Kamu İhale Kurumunun görevleri arasında bulunduğu halde bu gün uygulamada 4735 sayılı Yasanın sahibi yoktur. Zirâ Kamu İhale Kurumu sözleşmenin imzalanması aşamasına kadar olan süreçteki şikâyet başvurularını incelemekte, sözleşmenin uygulanması aşamasındaki şikâyetlere karışmamaktadır. Uygulamada yasal iş artışı ve yeni iş kaleminin birim fiyatının belirlenmesinde her idare kendine göre bir yöntem belirlemekte ve bu durum uygulamadaki yeknesaklığı sağlamamaktadır.

İş artışında her kurum farklı tavır takınmakta ve zaruri yapılması gereken işlerin kararı geç kalınca imalat yavaşlamakta veya tadilat gerektirmektedir. Proje değişikliklerinin erken belirlenmesi ve hesaplarının yapılması bu sorunları çözecektir.

Anahtar Teslimi Götürü Bedel Sözleşmelerde İş Artışı ;

Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmeler, uygulama projeleri ve buna ilişkin mahal listelerine dayalı olarak işin tamamı için isteklinin teklif ettiği bedel üzerinden yapılan sözleşmelerdir. Başka bir deyişle; anahtar teslimi götürü bedel teklif uygulama projeleri ve mahal listesinde bulunan her imalat kalemini içerir.

Uygulama aşamasında idarelere projelerde ve mahal listesinde değişiklik yapma yetkisi verilmemiştir. Yapım İşleri Genel Şartnamesinin 13. maddesine göre; idare ancak, sözleşme konusu işlerle ilgili proje vb. teknik belgelerde, değişiklik yapılmaksızın işin tamamlanmasının fiilen imkânsız olduğu hallerde, işin sözleşmede belirtilen niteliğine uygun bir şekilde tamamlanmasını sağlayacak şekilde gerekli değişiklikleri yapmaya yetkilidir. Onun için ihaleden önce uygulama projelerinin her ayrıntıda hazırlanması ve mahal listelerinin de ihaleden sonra hiçbir değişikliğe meydan vermeyecek biçimde yeterli araştırma ve çalışma yapılarak belirlenmesi gerekir. Başka bir deyişle, ihaleden sonra projenin başarı ile tamamlanabilmesi için ihale öncesi proje yönetimi evresinde gerekli çaba gösterilmelidir. Ancak uygulamada; gerek uygulama projelerinin ve detay projelerinin yeterli ayrıntıda hazırlanamaması yani kesin proje ile ihaleye çıkılması ve gerekse üst düzey yöneticilerin ihaleden sonra yapım aşamasında mahal listelerinde değişiklik yapmak istemeleri anahtar teslimi götürü bedel sözleşme usulüne aykırı düşmektedir. 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun yürürlüğe girdiği 01.01.2003 tarihinde iş artışına olanak sağlanmıyordu. Dolayısıyla tüm yönetmelikler, şartnameler, sözleşme tasarıları iş artışına olanak vermeyecek biçimde hazırlanmıştı. Ancak 15.08.2003 tarihinde 4964 sayılı Kanunla 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda yapılan değişiklikle, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa eklenen 24. ve Yapım İşleri Genel Şartnamesine eklenen 22. maddesine göre; yapım sözleşmelerinde öngörülmeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde, artışa konu olan iş;

a) Sözleşmeye esas proje içinde kalması,

b) İdareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması, şartlarıyla, anahtar teslimi götürü bedelle ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin %10'una kadar oran dâhilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabilmesine olanak

sağlanmıştır. Ancak bu değişiklik çerçevesinde Yapım İşleri Genel Şartnamesinin diğer maddelerinde yapılması zorunlu değişiklikler yapılmadığından uygulamada anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde sözleşme kapsamında yaptırılacak yasal ilave işlerin yeni birim fiyatlarının tespitinde de sorunlar çıkmaktadır. Yapım aşamasında mahal listesinde yapılacak değişiklik önceden öngörülmeleyen bir durum olmadığından bu değişiklik sonucu meydana gelecek iş artışının da yasal iş artışı kapsamında değerlendirilmesi Yapım İşleri Genel Şartnamesinin 22. maddesine ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 24. maddesine aykırı düşmektedir. Projede yapılan değişiklikler artış bedelini aştığında işin belli bir kısmı ikmal ihalesine çıkmaktadır. Bu iki müteahhidin aynı yerde çalışmasına neden olmaktadır.

Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde; önceden öngörülmeleyen durumlar nedeniyle bir iş artışı söz konusu olduğunda bu iş artışına konu iş kalemlerinin bazıları porsantaj oranları listesinde olabileceği gibi bazı iş kalemleri porsantaj oranları listesinde olmayabilir. İş artışına konu iş porsantaj oranları listesinde olan iş kalemlerinin miktarında artma veya eksilmeye sebep olabileceğinden yeni miktara göre porsantaj oranının belirlenmesi gerekir. Porsantaj oranları listesinde olmayan iş kalemlerinin de porsantaj oranlarının belirlenmesi gerekir.

4.9. Geçici Kabul Sonrası Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Geçici kabul için yaşanan en önemli sorun projelerde yapılan değişikliklerin as-built (imal edilmiş) projelerinin veya tutanaklarının yapılmamış olmasıdır. Bu proje ve tutanaklar yapının işletiminde yol gösterici evraklar olup, yapılan değişikliklerin nedenlerini de içerir. Ayrıca idarelerde yapıyı işletebilecek yeterli ve donanımlı personelin olmayışı cihazların sürekli bozulmasına, bakımında aksamalar olmasına ve bu sorunlardan yüklenicinin sorumlu tutulmasına neden olmaktadır.

Projelerde yapılan değişikliklerin müellife bildirilmemesi, geçici kabul sonrası müelliflerin bazı hak taleplerinde bulunmalarına da neden olabilmektedir.

Geçici kabul komisyonunun ihaleyi yapan kurum teknik personelinden oluşu kabulden sonra yapıyı kullanacak idarenin raporlar ile eksikler bildirmesine yol açabilmektedir. Kabul komisyonun proje müelliflerinin, yapıyı kullanacak idarenin ve ihaleyi yapan idarenin teknik personellerinden oluşması bu soruna çözüm olabilecektir.

İşin eksiksiz geçici kabulü yapıldıktan sonra denetleme ve yönetme belgeleri düzenlenmelidir. Bu da, bizim için çok önemlidir. Halbuki mevcut durumda, halen alt yüklenicilerin belge alabilmeleri dahi geçici kabule bağlanmıştır. Alt yükleniciler, yani bizim altımızda yapılan taşeronların dahi geçici kabulü olmadan belge alabilmelerinin imkânı yokken, denetleme ve yönetme belgelerinde bunun geçerli olmaması bizce çok yanlış bir uygulamadır. Özellikle denetleme ve yönetme belgeleri için de “Geçici kabul yapıldıktan sonra verilmesi gereklidir” maddesi metne eklenmelidir.

Anahtar teslimi götürü bedel işlere ait tip sözleşmelerin 30 uncu maddesinde “Geçici kabul noksanları için sözleşme bedelinin yüzde 3’üne karşılık gelen kısım tutulur ve bu tutar geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra; geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksiklerin tamamlanmasını müteakip geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye ödenir” denilmektedir. İkincil mevzuatta yapılacak değişiklikler sırasında bu düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Teklif birim fiyatlı işlerde yüzde 10, anahtar teslimi işlerde sözleşme bedelinin yüzde 3’ünün alıkonulması adil değildir. Bu oranlar, yüzde 10’dan, mesela yüzde 5’e, yüzde 3’ün ise yüzde 1,5’e, düşürülmesi gerekir. Hatta, bazı uygulamalarda geçici kabul yapıldığında idarenin ödemeyi geciktirmesi yükleniciyi zor durumlara sokabilmektedir

4.10. Kesin Kabul Sürecinde Çıkabilecek Sorunlar ve Çözümleri

Kesin kabul genellikle 1-2 yıl içerisinde olması yapının kullanım ömrü dikkate alındığında çok az bir süre, fakatamacına uygun olmayan veya bölgeden bölgeye değişmesi gereken tip projelerin çizilmesi ve uygulanması kabulden sonra binada değişiklikler, onarımlar yapılmasına neden olmaktadır. Bu, kesin kabulde teslimi zorlaştırmada, yapı sistemini bozacak hataların oluşmasını sağlamaktadır.

5. SONUÇ

4734 sayılı kamu ihale kanununun yönetmelikleriyle beraber yapım işlerinin yapılmasına ön ayak olsada işlerin ilerleyiş süresi içerisinde gerek yasanın içeriği gerekse uygulamaya tam cevap verememesi ve bunun gibi sorunlardan ötürü uygulama farklılıkları kurumsal bazda olabilmektedir.

Sonuç olarak işin yapım aşamasında çıkabilecek sorunlara çözüm önerilerimi sıralayacak olursam.

İşin ihalesine karar verilmesinden itibaren denetlenmesi ve amacına uygun projeler hazırlanarak ihaleye çıkarılması, müşavir firmanın yükleniciden önce belli olması ve projeleri yapıyı kullanacak kurum ile istişare içerisinde değerlendirip, gerekli düzeltmelerin yaptırılması yapım aşamasında proje değişikliklerini ortadan kaldıracaktır.

İhalelerde en ucuz teklifi veren firmaların araştırılması gerçek sonucu yansıtmamaktadır. Bu sorun idare tarafından alınan teminatın artırılmasıyla çözülebilir.

Mimar ve mühendisler, beş ya da on yıl bir kamu kuruluşunca çalışıyor ve inşaat alanlarına dair hiç bir tecrübeleri olmamalarına rağmen, iş deneyim belgeleri alarak müteahhitlikle hiçbir alakası olmayan birileriyle ihaleye girebiliyor. Bu durumun önüne geçebilmek için, “iş bitirme” ve “denetleme” belgelerinin suiistimalini önleyici tedbirler alınmalı ve bu belgelerin uygun bir şekilde kullanımları sağlanmalıdır.

İnşaat sektöründe malzeme denetimi de en üst düzeye çıkarılmalıdır. TSE belgesi kaliteyi belirlemede etken olmaktan çıkmıştır.

Hem özel sektördeki hem de devletin içindeki denetim mekanizmalarını, yasaya en iyi bir şekilde monte etmek suretiyle daha da güçlendirmemiz gerekmektedir.

İhalelere itiraz süresinin karar tarihini izleyen 15 gün içinde olması

Gereksiz şikâyetler de ayrı bir sıkıntı kaynağıdır. Bu sürenin kısaltılmasının, ayrıca gereksiz şikâyetleri önleyici tedbirlerin alınmasının fayda olacaktır.

Yer tesliminden önce ihale sınırları içerisinde kalan yapıların, yer altı-yerüstü enerji hatlarının ve diğer işin başlamasını engelleyecek unsurların ortadan kaldırılmış olması fiili başlamayı eken hale getirir.

İş artışında her kurum farklı tavır takınmakta ve zaruri yapılması gereken işlerin kararı geç kalınca imalat yavaşlamakta veya tadilat gerektirmektedir. Proje değişikliklerinin erken belirlenmesi ve hesaplarının yapılması bu sorunları çözecektir.

İşin geçici ve kesin kabul ekiplerinin proje müellifi, idare ve kullanıcı kurumun teknik personelinden oluşması, kabul sonrası sorunları ortadan kaldıracaktır.

4734 sayılı Kamu İhale Kanununun, belirlenen genel ilkelere sadık kalmak suretiyle aksamaya neden olabilecek maddelerinin yeniden gözden geçirilmesi yararlı olacaktır.

Tezin açıklamaları ve sonuç doğrultusunda işlemler neticesinde uygulamaların daha verimli olacağı kanaatine varılmış olup. Çalışmamızın bu alanda çalışanlara yol göstermesini temenni ederim.

6. KAYNAKLAR

1. İğdeler, S., Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun Getirdiği Yenilikler, 2003.
2. Köksal, E., 4734 Sayılı KİK ve 4735 Sayılı KİSK Çerçevesinde, Yapım İşlerinde, Sözleşme Aşamasına Kadar Geçen Sürede Karşılaşılan Sorunlar, Belirsizlikler ve Uygulama Farklılıklarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, O.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. 2005.
3. İğdeler, S., Kamu İhale Kanununun Getirdiği Sorunlar, 2003.
4. Gencer, H., Aşırı Düşük Tekliflerin Değerlendirilmesine Yönelik Yaklaşımlar. 2007
5. Gencer, H., Kamu İhale Kanunu ve Uygulamadaki Sorunlar, 2007.
6. Arslan, G., Yeni İhale Sistemi ve 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu Üzerine Bir İnceleme, İçişleri Bakanlığı, Ankara. 2003.
7. Özek, A., Kaya, O., Kamu İhale Kanunu'na Göre Bütün İhale Usullerinde İşlem Akış Süreci ve Açıklamaları, Mali Hukuk Dergisi, Sy. 105, 2005.
8. Taş, M., Kamu İhale Kanunu Uygulamasında Teklif Hazırlama, Mali Hukuk Dergisi, Sy. 102, 2002.
9. T.C. Resmi Gazete, 2886 Sayılı Kamu İhale Kanunu. (18161), 10.09.1983.
10. T.C. Resmi Gazete, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu. (24648), 22.01.2001.
11. Kamu İhale Kurumu Kararları, Kamu İhale Tebliği, 2003.
12. Yücel, R. A., Kamu İhale Yasası ve Uygulamadaki Sorunlar, İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, İMO, İstanbul, 2003.
13. Kamu İhale Kurumu, Kamu İhale Genel Tebliği, KİK, Ankara, 2005.
14. Budak, O., 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar İçin Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006.
15. Karapınar, O., 2886 ve 4734 Sayılı İhale Kanunlarının İncelenmesi ve Yapım İşlerinde 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar İçin Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005
16. Akgül, A., Devlet İhale Kanunu'ndan Kamu İhale Kanunu'na, 2006.
17. <http://www.idarehukuku.net/baslik/Ihale-Hukuku/Ihale-Tekliflerinin-Degerlendirilmesi.html>, 10.05.2011.

18. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/637.html>, 12.12.2010.
19. <http://www.projemusavirlik.com/turk/default.aspx?PageId=59>, 01.02.2011.
20. <http://www.projemusavirlik.com/turk/default.aspx?PageId=48>, 02.03.2012.

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Yomra'da doğdu. İlköğrenimini Oymalıtepe İlkokulunda, orta öğrenimini Özdil Orta Okulunda ve lise öğrenimini de Özdil Çok Programlı Lisesi'nde tamamladı.

2004 yılında lisans öğrenimine başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden 2009 yılında mezun oldu. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. Halen daha özel bir firmadaŞantiye Şefi İnşaat Mühendisi olarak görevine devam etmekte olup orta derecede İngilizce bilmektedir